

IZVJEŠĆA – REPORTS

VARŠAVA – JOINING MIMO – TRAINING SCHOOL, INSTITUT FRÉDÉRIC CHOPIN, 6–8. 4. 2016.

U Institutu Frédéric Chopin u Varšavi od 6. do 8. travnja 2016. održana je radionica *Joining MIMO – Training School*. Projekt MIMO (<http://www.mimo-international.com>), što je kratica za Musical Instrument Museums Online (Muzeji glazbenih instrumenata online), započeo je u rujnu 2009. godine. Nastao je prikupljanjem građe iz zbirki najvećih europskih muzeja glazbenih instrumenata kao što su Musical Instruments Museum (MIM) iz Bruxellesa, Musée De La Musique iz Pariza, Sveučilište u Edinburghu, Njemački nacionalni muzej iz Nürnberga te Galleria dell'Accademia iz Firence. Kasnije se u MIMO priključio i niz drugih europskih muzeja koji čuvaju glazbene instrumente. Njegov je suosnivač Europska komisija, a jedan od najvažnijih suradnika je Europeana, platforma koja omogućuje slobodno pretraživanje milijuna digitaliziranih objekata iz različitih europskih muzeja, knjižnica, arhiva i zbirki. Na portalu Europeane može se pogledati, ali i poslušati zanimljiva MIMO virtualna izložba: <http://exhibitions.europeana.eu/exhibits/show/musical-instruments-en/>.

Danas je MIMO najveća svjetska baza podataka o glazbenim instrumentima pohranjenim u javnim zbirkama. Do travnja 2016. u MIMO bazi podataka sakupljeni su podaci o ukupno 55 535 instrumenata. Do travnja 2017. taj je broj porastao na 56 406 instrumenata. Omogućeno je pretraživanje na devet jezika: francuskom, engleskom, talijanskom, švedskom, nizozemskom, njemačkom, katalonskom, poljskom i kineskom. Uz svaki instrument nalazi se nekoliko fotografija koje ga prikazuju s različitih strana ili upućuju na njegove posebno zanimljive detalje. Instrument je opisan metapodacima iz kojih se može saznati njegov naziv, graditelj, godina i mjesto nastanka, muzej u kojemu se čuva te porodica instrumenata kojoj pripada. Značajan dio instrumenata opisan je i dodatnim podacima koji uključuju inventarni broj, tehničke karakteristike, signaturu, dimenzije te uputu na literatu-

ru. U pojedinim slučajevima pridodani su i kraći audio zapisi, zahvaljujući kojima se može čuti i njegov zvuk. Detaljniji opis instrumenta omogućen je i poveznicom na web-stranicu pojedinog muzeja. Na temelju svega navedenog korisnicima je omogućeno jednostavno i napredno pretraživanje umjetničkih i tradicijskih instrumenata iz različitih dijelova svijeta. Mjesta su povezana preko zemljopisne baze podataka *GeoNames*, koja sadrži preko 10 000 000 imena mjesta, uključujući i njihova varijantna imena.

Na radionici *Joining MIMO – Training School* sudjelovalo je 16 muzikologa (osobito organologa) i muzeologa iz različitih europskih muzeja glazbenih instrumenata ili muzikoloških instituta (Francuska, Italija, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Češka, Hrvatska). Radionica je ostvarena u suradnji i uz financijsku potporu *Wood MusICK COST Action FP1302* (<http://woodmusick.org/>). U uvodnom je dijelu Norman Rodger (Sveučilište u Edinburghu) predstavio povijest projekta MIMO, trenutačno stanje, ciljeve i strategije. Rodolphe Bailly (Cité de la Musique – Philharmonie de Paris) održao je predavanje o tehničkim osobitostima projekta, koji se temelji na trima osnovnim kategorijama: muzejskim zbirkama, rječniku te na bazi podataka. Muzejske zbirke podijeljene su na dva načina. Prvi je po porodicama instrumenata (puhački, udaraljke, žičani, instrumenti s tipkama, mehanički, mirli-toni, elektronički, dijelovi glazbenih instrumenata, ostalo), koje se potom dijele u grupe. Drugi se odnosi na muzeje u kojima se čuvaju instrumenti uključeni u MIMO: Cité de la Musique – Philharmonie de Paris, Pariz; Sveučilište u Edinburghu; Njemački nacionalni muzej, Nürnberg; Musical Instruments Museum (MIM), Bruxelles; Scenkonstmuseet, Stockholm; Galleria dell'Accademia, Firenca; Pruska zaklada za kulturnu baštinu – Etnološki muzej, Berlin; Kraljevski muzej za središnju Afriku, Tervuren; Sveučilište u Leipzigu – Muzej glazbenih instrumenata; Muzej glazbe, Barcelona; Muzej Kraljevskog koledža za glazbu, London; Institut glazbe i plesa, Varšava; Muzej folklornih glazbenih instrumenata, Szydlowiec; Nacionalni muzej, Poznań; Nacionalni etnografski muzej, Varšava; Zbirka Jadwige i Mariana Sobieskog, Varšava; Rijksmuseum, Amsterdam; Zbirka Nydahl, Stockholm; Norveški muzej kulturne povijesti, Oslo; Palais Lascaris, Nica; Musée de l'Hospice Comtesse, Lille; Musée Auguste Grasset, Varzy; Pôle Accordéons, Tulle; Musée des instruments à vent; La Couture-Boussey; Museon Arlaten, Arles; Musée de la Musique Mécanique, Les Gets; Musée des Instruments de Musique, L'Aigle; Musée de la Lutherie et de l'Archèterie, Mirecourt; Musée de la Castre, Cannes; Musée des Musiques Populaires, Montluçon.

MIMO rječnik (<http://www.mimo-db.eu/InstrumentsKeywords/>) također se može pretraživati na dva načina: kroz MIMO tezaurus, koji sadrži 2500 termina vezanih uz glazbene instrumente na engleskom, francuskom, talijanskom, njemačkom, nizozemskom, švedskom, katalonskom i poljskom jeziku, ili kroz revidiranu Hornbostel-Sachsovu klasifikaciju. U MIMO bazu podataka (<http://www.mimo-db.eu/>) unose se metapodaci relevantni za pojedini instrument. Metapodaci o gra-

diteljima instrumenata (radionicama, obiteljima ili osobama) te metapodaci o pružatelju informacija preuzimaju se iz normative koja se stalno proširuje. Metapodaci se unose preko standarda za upisivanje metapodataka LIDO (Lightweight Information Describing Objects, www.lido-schema.org), koji je također financirala Europska komisija s ciljem opskrbljivanja Europeane opisima muzejskih objekata iz cijele Europe. Njegova je posebnost u tome što omogućuje opis »života« objekta, u MIMO slučaju instrumenta, kroz aspekte kao što su nabava, čuvanje, restauracija, izlaganje i povezivanje s glazbenikom koji je na njemu muzicirao.

Radionice koje su uslijedile kroz tri su se teme detaljnije bavile problemima naznačenim u uvodnom dijelu. Prva tema bila je povjerena Franku P. Bärü iz Njemačkog nacionalnog muzeja u Nürnbergu, koji je govorio o procesu digitalizacije glazbenih instrumenata: troškovima, pripremama, opremi i cijelom postupku koji takav posao zahtijeva. Druga tema, koju je vodila Saskia Willaert iz Musical Instruments Museuma (MIM) u Bruxellesu, bavila se digitalnim višejezičnim tezaurusom glazbenih instrumenata, njegovom ulogom u projektu MIMO te pitanjima klasifikacije glazbenih instrumenata. Treća tema, o kojoj je govorio Rodolphe Bailly, bila je u znaku mapiranja i standardizacije metapodataka: pripreme podataka za MIMO bazu podataka i primjene LIDO standarda pri opisivanju glazbenih instrumenata. Sudionici su mogli upotrijebiti i vlastite primjere iz zbirke na kojima rade. Nakon što su obrađene sve teme, uslijedila je diskusija o konkretnim problemima ili nejasnoćama vezanima za zbirke koje još nisu dio projekta MIMO. Zajednički razgovor urodio je preciznim dogovorima kako izbjeći da se sa svakom promjenom isti posao mora ponavljati po nekoliko puta.

Po završetku radionice organiziran je posjet Muzeju Frédéricica Chopina, koji se nalazi u neposrednoj blizini Instituta. Muzej je otvoren 2010. povodom obilježavanja 200. obljetnice skladateljeva rođenja. U muzeju su postavljene multimedijske izložbe o Chopinovu životu i djelu. Osim toga, tamo se može razgledati i replika Chopinove sobe u njegovu rodnomu mjestu *Żelazowa Wola* te oko 5000 artefakata vezanih uz slavnoga poljskog skladatelja.

Iako je radionica *Joining MIMO – Training School* bila iznimno poučno i korisno iskustvo, koje je pružilo niz novih spoznaja, teorijskih i praktičnih savjeta o digitalizaciji glazbene građe (osobito glazbenih instrumenata), podsjetila je i na nedostatke s kojima je suočena domaća sredina. U Hrvatskoj još uvijek ne postoji muzej posvećen glazbenim instrumentima. Nijedna zbirka iz nekog hrvatskog muzeja nije uključena u MIMO, a digitalizacija instrumenata počiva na nekoliko vrijednih, ali još uvijek sporadičnih primjera.¹ Možemo se nadati da će se u buduć-

¹ Usp. npr. Maja ŠOJAT-BIKIĆ: Digitalizacija zbirke mehaničkih glazbenih automata Ivana Gersdorfera: prilog digitalnom očuvanju hrvatske zvučne baštine te povijesti bilježenja i reprodukcije zvuka od 1880-ih do 1920-ih godina, *Arti musices*, 41 (2010) 1, 61-96; Koraljka KUZMAN ŠLOGAR – Nuša HAUSER: Digitalizacija etnografske i folklorne građe iz Istre: primjer međuinstitucionalne suradnje, u: Drahomira Gavranović – Alisa Martek (ur.): *18. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti*

nosti odabrani glazbeni instrumenti sakupiti na jednome mjestu na kojemu će biti stručno obrađeni, interdisciplinarno predstavljeni i digitalizirani. Do tada je upravo uključivanje u MIMO, projekt koji se kontinuirano usavršava i proširuje te je podjednako zanimljiv stručnjacima (muzeolozima, muzikolozima, etnomuzikolozima), konzervatorima i graditeljima glazbenih instrumenata, učenicima i studentima, kao i svim zainteresiranim ljubiteljima glazbe, nešto na čemu bi hrvatski muzeji i zbirke koje čuvaju glazbene instrumente svakako trebale poraditi.

Digitalizacija glazbenih instrumenata opsežan je posao, ali pruža dodatne mogućnosti za njihovo predstavljanje i istraživanje na način koji je bio nezamisliv do kraja 20. stoljeća. Ako se takva vrsta digitalizacije, kao uostalom i svaka druga, želi obaviti na stručan način, zbog složenosti postupaka i financijskih zahtjeva uglavnom se može raditi samo jednom. Međutim, kasnije se isplati višestruko jer pruža dragocjene izvore podataka, proširuje dostupnost zbirke, naglašava njezinu povijesnu i kulturnu vrijednost te je čuva od zaborava.

Vilena VRBANIĆ
Zagreb

**LJUBLJANA – GLASBENE MIGRACIJE: STIČIŠĆE EVROPSKE
GLASBENE RAZNOLIKOSTI / MUSICAL MIGRATIONS:
CROSSROADS OF EUROPEAN MUSICAL DIVERSITY – 31.
SLOVENSKI GLASBENI DNEVI, LJUBLJANA, 15–19. 4. 2016.**

In the middle of April 2016, a music festival took place in Ljubljana. The 31st »Slovenian music days« event was organized by the »Ljubljana Festival« and was this time held in honor of the composer Janez Matičič. A rich selection of musical events was offered. Alongside different concerts, an exhibition, book presentation and an international music symposium was organized as well.

The main topic of the symposium was music migrations. In times when migration is a widely discussed phenomenon the theme brought the symposium to a level that is up to date with the most current world events. These days when we are facing individualism and separation, the symposium offered a different look on connections between European music and musicians throughout history. There was a total of 32 participants in the symposium, who came from as many as 12 countries.

suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2015, 166-179; Digitalni repozitorij Muzeja za umjetnost i obrt AthenaPlus (<http://athena.muio.hr/>); Istarski tradicijski instrumenti online – virtualna zbirka tradicijskih instrumenata iz fundusa Etnografskog muzeja Istre (<http://www.iti-museum.com/hr/>).

The topic of music migrations on European territory is extensive and multi-layered. Therefore, beside all the interactions that occurred between different musicians, it also takes into account some large musical and cultural connections. Among them we can find the transmission of musical repertoire, ideas, styles, etc. In the symposium there were also discussions about all the reasons behind musical migrations, their role, their importance and their influence in the music of particular eras. The time-line of the symposium was broad and included migrations from the 16th century until today.

No limitations were set on the geographical aspect of the migrations, although the tendency toward the discussion of central European migrations was noticed. The researchers of the international project Music Migrations in the Early Modern Age: People, Markets, Patterns, Styles (MusMig), under the auspices of the Humanities in the European Research Area (HERA), presented the new discoveries of their research into the migrations of the 17th and 18th centuries. There were two sections dedicated to the findings of this research, which was presented by scholars from three of the countries that participated in this project (Croatia, Germany, and Slovenia).

Different participants and authors of articles were engaged in the research of some real examples of migrant musicians, such as Antonio Lalli, Orlando di Lasso, Egon Wellesz, Robert Gerhard, Arthur Lourié, Jan Lego, and nations such as Circassians in Anatolia and Czech in Europe.

They were researching the impact that migrations had on the style of migrant musicians. In his contribution Hartmut Krones introduced all the different style particularities in the opus of Orlando di Lasso and connected them to the cities where the composer was active. The Lasso's opus combines as much as four different styles such as Dutch, Italian, French and German and the composer was highlighted by the author as one of the first true »European« masters of the 16th century. Similarly, another speaker Niall O'Loughlin, who was researching the work of Roberto Gerhard (a composer who migrated to England during the Spanish civil war), tried to find in his music a connection to his homeland. On the other side, Philip Ross Bullock highlighted the influences that the new environment had on the work of the composer Arthur Lourié.

The researchers were also studying some European cities which thanks to migrant musicians had become the meeting points of different European cultures. Helmut Loos presented the city of Leipzig, which was at that time the center of the European crossroads, and Peter Andraschke discussed England as a center of Austrian migrants during the Nazi regime. Lana Paćuka described how Sarajevo became a center of new sociological and cultural values after the Austro-Hungarian Empire had invaded Bosnia and Herzegovina. Gesa zur Nieden highlighted musical life in the city of Glückstadt that was founded in 1617 and was since known as the city of the outcasts.

Intercultural connections and the conservation of tradition in the new environment was the topic of Jim Samson's article. He was researching the conservation of Circassians tradition in Anatolia with the help of their music and dance. Luba Kijanovska has outlined all the different musical and cultural connections among nations in the Galicia region, which was in the 20th century divided between different countries. Last but not least, there was a contribution by Fatima Hadžić about the influence of Czech musicians in the formation of the modern musical culture in Bosnia and Herzegovina and as well a contribution by Jernej Weiss, who introduced us to the rich history of interconnections between Czechs and Slovenians.

The problematic of the »migration« concept emerged during the presentations. Starting with Michael Walter who through the example of opera groups, discussed the issue and questioned the difference between migrants and travelers. This issue was furthermore highlighted by Nataša Cigoj, who gave a presentation on the theater group founded by Emanuel Schickaneder that was hosted in Ljubljana.

The travels of high society people often boosted the migration of musical repertoire and musicians as well. Metoda Kokole compared two Grand Tours around Italy in the 18th century and presented us with example of the transmission of music works, styles and musical virtuosi. Berthold Over, in his contribution, pointed out the influence that travels of Christian IV. had on the music life in Paris, Zweibrücken and Mannheim.

The migrations of the musical ideas, forms and styles were discussed as well by Ingeborg Zechner, who dedicated his work to 19th century opera. He discussed how operatic works adapted to the new environment of London during the transmission procedure. Cristina Scuderi studied the transmission of secular musical forms to the ecclesiastical environment. She pointed out the adaptation of such works and their problematic nature in the Cecilian movement.

Some comprehensive overviews of the migration flows and networks inside a larger European territory were presented during the symposium. Vjera Katalinić spoke about migration flows on the territory of today's Croatia. Luisa Antoni presented research on migration flows over the Adriatic Sea, which had connected the eastern and western coasts. Katarina Trček on the other hand offered a complete overview of migration flows on the territory of today's Slovenia.

The variety of different methodological approaches to the research and the diversity of the topics presented in the symposium demonstrate that the concept of migration can be very broadly defined. Migrations occur worldwide and have been present throughout human history. Many states and forms of government have experienced this phenomenon by being the epicentre, the land of transit or the final destination for migrant musicians.

In times when Europe is facing a migration crisis and when the real image of European solidarity is being shown, when European countries are closing their

borders and nationalistic ideas are being spread, the symposium gave us a graphic view of the history of migration, and has enabled us to know more about migrant musicians and draw parallels between the past and present.

Katarina TRČEK MARUŠIČ
Ljubljana

ZAGREB – 17. GODIŠNJI SUSRET HRVATSKOG MUZIKOLOŠKOG DRUŠTVA, DVORANA HRVATSKOG DRUŠTVO SKLADATELJA, 3–4. 6. 2016.

Od 1999. godine za domaće muzikologe i etnomuzikologe dva su dana u svibnju ili početkom lipnja već tradicionalno rezervirana za godišnji susret Hrvatskog muzikološkog društva. Riječ je o susretu kolega koji, na temelju prijave koja je upućena svim članovima HMD-a, u kratkoj formi od deset minuta imaju priliku izvijestiti o temi kojom se trenutačno bave: određenom istraživanju, znanstvenoi-straživačkom projektu, radu na doktorskoj disertaciji, pedagoškim pitanjima, studentskim inicijativama, novoobjavljenim izdanjima, glazbenim aktualnostima i slično. To je ujedno i prilika da porazgovaraju o problemima s kojima se susreću u svojem radu te da razmijene iskustva s kolegama koji na ovo okupljanje dolaze iz različitih krajeva Hrvatske. Sedamnaesti susret Hrvatskog muzikološkog društva održao se 3. i 4. lipnja 2016. u dvorani Hrvatskog društva skladatelja u Berislavićevoj 9 u Zagrebu. Voditeljica susreta bila je Vjera Katalinić, a predstavljeno je ukupno 17 priloga.

Prvog dana susreta izlaganja su bila podijeljena u dva bloka. U prvom su izlagali: Snježana Miklaušić Čeran: *Uređenje glazbenog arhiva fra Ivana Perana u Franjevačkom samostanu sv. Antuna na Poljudu u Splitu; Glazba u Katedrali sv. Jakova u Šibeniku sredinom 19. stoljeća. Uz 950. obljetnicu spomena grada Šibenika*; Julija Novosel i Jana Blažanović: *Bećarac na sudu*; Sara Ries: *Hrvatski glazbeni zavod u prijelomnoj 1860. godini. Spisi ravnateljstva: transliteracija, prijevod, komentari i interpretacija*; Ivana Paula Gortan-Carlin: *8. međunarodni skup »Iz istarske glazbene riznice«* i Lada Duraković: *Ideologija i glazba: glazbeni odgoj u osnovnim školama od 1945. do 1960.* U drugom bloku svojim su priložima sudjelovali: Branka Ban: *Strossmayer i glazba*; Martina Bratić: *Donacije i novi fondovi u knjižnici Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU*; Stanislav Tuksar: *Djela hrvatskih pisaca o glazbi 16–18. stoljeća u knjižnicama Republike Poljske*; Vilena Vrbanić: *Baza podataka u projektu MusMig: rezultati*; Aldo Foško: *Pregled u početke jazzu u Hrvatskoj kroz prizmu djelovanja Otta Rozbroja*; Miroslava Hadžihusejnović Valašek: *Redanje jasenja – starinske pjesme i pjevanje u Pounju na Banovini.*

Drugi dan susreta započeo je izlaganjem Tomislava Bužića *Lukačićevi moteti u očima hrvatskih suvremenih skladatelja: dva hommagea iz opusa Igora Kuljerića i Davorina Kempfa*. Uslijedio je blok u kojemu su studenti četvrte godine muzikologije s Odsjeka za muzikologiju Muzičke akademije u Zagrebu predstavili seminarske radove nastale u sklopu kolegija Glazbena arhivistika, pod mentorstvom Vjere Katalinić. Istraživanje su proveli u Arhivu Hrvatskog glazbenog zavoda (točnije, u Zbirci arhivske građe), koji sadrži spise o povijesti HGZ-a, koncertne programe i plakate, ostavštine glazbenika i drugo arhivsko gradivo. Izlagali su: Tea Kulaš: *Hemeroteka iz ostavštine Arany: 1938. godina*; Daniela Perković: *Koncertni programi iz ostavštine Arany (II.)*; Vedran Lesar: *Arhivska građa vezana uz izgradnju zgrade HGZ-a*; Silva Milostić: *Spisi ravnateljstva u sezoni 1954/55*. Susret je završio priopćenjem Koraljke Kos *Pluralitet hrvatske glazbe 20. stoljeća u žarištu jednog zaboravljenog koncerta*.

Iako kratkim i sažetim, skup se odlikovao kvalitetnim izlaganjima iz kojih je zamjetan raznovrstan interes različitih generacija hrvatskih muzikologa, njihov predan rad te vrijedni doprinosi u istraživanju hrvatske glazbene prošlosti, ali i sadašnjosti. Ugodna neformalna druženja na kojima bi se nastavile netom započete diskusije nisu izostala ni ovaj put, a po završetku godišnjeg susreta u dvorani Hrvatskog društva skladatelja održana je 25. godišnja skupština Hrvatskog muzikološkog društva.

Vilena VRBANIĆ
Zagreb

HILDESHEIM, NJEMAČKA – OSMA MEĐUNARODNA DOKTORSKA RADIONICA IZ ETNOMUZIKOLOGIJE (EIGHTH INTERNATIONAL DOCTORAL WORKSHOP IN ETHNOMUSICOLOGY), 21– 24. 6. 2016.

Dvadesetak kilometara jugoistočno od grada Hannovera, ekonomskog i kulturnog središta njemačke pokrajine Donja Saska, smješten je njegov satelitski grad Hildesheim. Bez obzira na dominaciju i pomodnost koju Hannover nosi u mnogim aspektima, a to ga neopozivo čini atraktivnim i suvremenim turističkim mjestom, Hildesheim, smotreno upijajući urbanitet koji predstavlja Hannover, ipak više odiše historičnošću i time zadržava svoju aktualnost. Njegova se historičnost, prije svega, očituje u zavidnoj razini očuvanosti sakralnih i profanih objekata koji svjedoče o Hildesheimu kao nekadašnjem važnom susretištu. Katedrala Djevice Marije i crkva svetog Mihaela, primjerice, sakralni su objekti koji i danas, osobito nakon ratnih nemira iz prošloga stoljeća i usprkos potrebnim renovacijskim i adaptacijskim radovima, izvanredno svjedoče o važnosti toga grada. Naime, crkve su izgra-

đene u romaničkom stilu i nositelji su srednjovjekovnoga duha Svetoga Rimskog Carstva. Godine 1985. obje su crkve postale dijelom UNESCO-ove liste Svjetske kulturne baštine čime je prepoznatljivost i vidljivost Hildesheima zasigurno porasla. Od tad Hildesheim, čini se, postaje omiljenim odredištem u kontekstu religijskog turizma ili kod zaljubljenika u (romaničku) arhitekturu, ali i poželjnom destinacijom mnogih drugih. Moglo bi se reći da Hildesheim svim svojim historijskim atributima oponira Hannoveru. To je s jedne strane i točno, ali time se ni na koji način ne izuzima historičnost koju nosi i Hannover. S druge strane, Hildesheim i Hannover ipak su više u simbiotskom odnosu, a naročito kad se uzme u obzir suradnja gradskih sveučilišta.

Godine 2009. Sveučilište za glazbu, teatar i medije u Hannoveru ugostilo je prvu međunarodnu doktorsku radionicu iz etnomuzikologije. Već 2010. godine, u organizaciji druge međunarodne doktorske radionice iz etnomuzikologije, hannoversko sveučilište ostvaruje suradnju s Centrom za glazbe svijeta Sveučilišta u Hildesheimu. Ovakva povezanost sveučilišta u Hannoveru i Hildesheimu dobila je i internacionalni proboj i značaj upisom na kartu poželjnih etnomuzikoloških destinacija. Idejni začetnici međunarodnih doktorskih radionica iz etnomuzikologije su prof. dr. Philip Vilas Bohlman (Odsjek za glazbu Sveučilišta u Chicagu/Sveučilište za glazbu, teatar i medije u Hannoveru) te prof. dr. Raimund Vogels (Sveučilište za glazbu, teatar, i medije u Hannoveru). Smisao doktorskih radionica povezivanja je šesnaest doktoranada etnomuzikologije i srodnih disciplina na globalnoj razini svake godine. Organizatori se prilagođavaju prijavama doktoranada s obzirom na fazu istraživanja, štoviše, poželjno je da se susretnu doktorandi koji su u različitim fazama istraživanja – od početne faze, upliva u literaturu i daljnje konkretizacije projekta, preko onih još uvijek aktivnih na terenu, do onih koji su u fazi pisanja (naravno, od godine do godine, situacija se može promijeniti i ovisna je o interesu i prijavama doktoranada). U trodnevnoj radionici, prva su dva dana posvećena prezentacijama doktoranada i diskusijama nakon prezentacija, dok je posljednji dan otvorenijeg tipa. Riječ je o jednoj vrsti okruglog stola na kojemu doktorandi i moderatori finaliziraju iskustva s radionice i, što je još važnije, moderatori tad osobito uvažavaju mišljenja doktoranada o nekim gorućim etnomuzikološkim raspravama. Službeni jezik radionica je engleski. U tradiciji je organizatora radionice da se doktorandima koji su izabrani za prezentacijski dio osigura smještaj i hrana i tako im se financijski olakša boravak na radionici (doktorandima tako preostaje financirati samo put). Interes za radionice je velik, a to potvrđuje i publika radionice, od lokalnih studenata do internacionalnih studenata koji samostalno snose sve troškove dolaska na radionicu. Prva međunarodna doktorska radionica iz etnomuzikologije, specifičnoga naziva *Ethnomusicological Research Today*, održana je od 24. do 28. lipnja 2009. godine u organizaciji i na Odsjeku za etnomuzikologiju Sveučilišta za glazbu, teatar i medije u Hannoveru. Ova prva radionica obvezala je izabrane kandidate da se uz svoj prezentacijski dio pripreme i za disku-

siju o nekim antologijskim etnomuzikološkim izdanjima, a prema popisu koji su ponudili organizatori. Druga radionica održana je od 23. do 27. lipnja 2010. godine. Također specifičnog naziva, *Current Trends in Ethnomusicological Research*, ona je bila isključivo okrenuta prezentacijama doktoranada i bez zadane literature. Takav je koncept ostao do danas. Iako se u praksi zadržao naziv međunarodne doktorske radionice iz etnomuzikologije bez pomnije definiranog naziva, radionica i dalje brine o aktualnim istraživačkim praksama etnomuzikologije.

Od 21. do 24. lipnja 2016. godine održana je osma po redu međunarodna doktorska radionica iz etnomuzikologije. Suradnja Sveučilišta za glazbu, teatar i medije u Hannoveru te Centra za glazbe svijeta Sveučilišta u Hildesheimu okupila je 16 doktoranada etnomuzikologije i srodnih disciplina. Organizacijski tim radionice činili su Philip Vilas Bohlman, Michael Fuhr (Centar za glazbe svijeta pri Sveučilištu u Hildesheimu) te Raimund Vogels. Predavanja su se održavala u Centru za glazbe svijeta Sveučilišta u Hildesheimu. Prvi dan radionice Philip Vilas Bohlman održao je predavanje za doktorande, lokalne istraživače i ostale znatiželjnike. Predavanjem *The Ethnomusicologist as Scholar/Teacher/Performer* Bohlman je predstavio tripartitni model kojim je uputio na dužnost etnomuzikologije da bude primjenjiva i otvorena svakodnevici. To se očituje i u konceptu predavanja: sudjelovanju doktoranada, lokalnih istraživača i ostalih znatiželjnika, te u Bohlmanovu predavačkom pristupu i govoru o vlastitom sazrijevanju u etnomuzikologiji. U završnom dijelu predavanja Bohlmanu se pridružila i Ameera Nimjee, njegova doktorandica na Odsjeku za glazbu Sveučilišta u Chicagu. Ovakvim završetkom predavanja Bohlman je želio oprimirati razinu primjenjivosti na relaciji znanstvenik, učitelj/predavač te performer. Ovo uvodno predavanje poslužilo je i za međusobno upoznavanje doktoranada te predstavljanje etnomuzikologijskih tradicija iz kojih dolaze. Nakon Bohlmanovog predavanja održan je koktel dobrodošlice i radionica je službeno otvorena.

Drugi dan radionice prof. dr. Wolfgang-Uwe Friedrich, predsjednik Sveučilišta u Hildesheimu, govorom dobrodošlice pozdravio je organizatore, moderatore i studente. Prvi prezentacijski panel bio je naslovljen *Musicking, Health, Body Politics*, a moderirao ga je Raimund Vogels. Uz Vogelsa kao moderatora, na prvom, kao i na svim ostalim izlaganjima bili su prisutni Philip Vilas Bohlman, Michael Fuhr te Salwa El-Shawan Castelo-Branco (Novo sveučilište u Lisabonu, Portugal; predsjednica Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu). Ameera Nimjee (Sveučilište u Chicagu), *Choreographing Contemporaneity: The Politics of Representation in Indian Dance*, govorila je o značenju riječi suvremenost u kontekstu izvedbi indijskih klasičnih plesova posredstvom transnacionalnih tijela, generacije Indijaca u Sjedinjenim Američkim Državama (među njih spada i sama autorica referata) koji predstavljaju indijsku tradiciju učeći o njoj. To ju je nagnalo da u svojem istraživanju obuhvati i njegovanje indijskoga klasičnog plesa u samoj Indiji te uvidi što je suvremeno, a što klasično i na koji način suvremeni indijski ples zamjenjuje klasični in-

dijski ples. Autorica je nakon usmenog izlaganja predstavila isječak koreografije koja je dijelom njezina doktorskog projekta. Cornelia Günauer (Sveučilište u Mainz), *The Art of Being Heard: Music and Sound in Indian Election Campaigns*, predstavila je rezultate terenskog rada koji je vodila u Indiji tijekom izbornih kampanja 2009, 2013, 2014, i 2015. godine. Zalaže sa za važnu ulogu zvukolika u izbornim kampanjama kao utjecajnog oblika političke komunikacije i manipulacije. Lyndsey Marie Hoe (Sveučilište u Oxfordu), *The Sound of Metal: Aesthetic Materials and Musical Resources in West Africa*, istražuje limene puhačke sastave u Beninu i beninskoj dijaspori. U središtu njezina zanimanja način je na koji instrumenti nose svoju historijsku svrhu te prilagodba instrumenata s obzirom na političke, religijske i građanske sfere. U početnoj fazi istraživanja i konkretizacije prvotnih istraživačkih ideja, Andreja Vrekalić (Sveučilište za glazbu i izvedbenu umjetnost u Grazu), *Health Musicking and Health Musicians as a New Sociocultural and Music Environment in Croatia: On Soundscapes, (Bio)Politics, and Empowerment of Music as Therapy*, predstavila je svoje istraživanje iz konteksta odnedavno osviještene nove grane etnomuzikologije – medicinske etnomuzikologije. Medicinsku etnomuzikologiju zanima glazba kao terapija, stoga je neminovna povezanost s muzikoterapijom. Na tragu ostvarenja terenskoga rada u okviru jednoga medicinskog konteksta u Hrvatskoj, autorica smatra kako muzikoterapijski termin *health musicking* više od termina medicinska etnomuzikologija zadire u problematiku istraživanja glazbe kao terapije i pridonosi ozbiljnijoj suradnji i razumijevanju (medicinske) etnomuzikologije i muzikoterapije. Drugi panel *Staging Music Festivals and Operas Improvising Performances* moderirao je Christopher Mtaku (Sveučilište u Maiduguriju, Afrika/Centar za glazbe svijeta Sveučilišta u Hildesheimu). Umjetnost i estetika Richarda Wagnera može se smatrati kontroverznom i ekscentričnom. Kad takvu umjetnost, drukčiju od standarda, danas postavlja, odnosno režira umjetnik kao što je Jonathan Messe koji je jednako tako kontroverzan i ekscentričan, tad je iščekivanje publike i kritike zaista na vrhuncu. Maxime Le Calvé (Škola za napredne studije društvenih znanosti, Pariz), *Attending to Jonathan Messe's Parsifal: A Pragmatic Anthropological Inquiry on a Encounter Between Contemporary Art and Drama Theater*, predstavio je etnografsku studiju u kojoj promatra skandal nastao pri raspuštanju Jonathana Messea i njegova kružoka koji je trebao postaviti Wagnerova *Parsifala*, odnosno proces sukoba, mijene i razumijevanja (kontroverzne i ekscentrične) Wagnerove tradicije te odmaka od tradicije također iz perspektive kontroverze i ekscentričnosti. U vrijeme velikih političkih promjena nakon Drugog svjetskog rata i u vrijeme kineske internacionalne prepoznatljivosti kao suvremene države Ho Chak Law (Sveučilište u Michiganu), *Chinese Opera in Transnational Transactions: Articulating Chinese National Identity Through a Performative Cinema, 1945–71*, proučava doprinos razumijevanju državne suvremenosti prijevodom kineske opere iz kazališne u filmsku formu. Charissu Granger (Sveučilište u Göingenu), *Musical Performance within the Festival Space*, zanima paratekstualni moment u predstavljanju glazbe na *world music* festivalima.

Tekstualni moment (plakati, programske knjižice i slično) sam po sebi uokviruje, standardizira (i stereotipizira) glazbenu *drugost*, a Granger smatra kako razumijevanje *drugosti* leži u vlastitom/autoetnografskom suočavanju s istom. Pitajući se što je techno glazba i kamo ju žanrovski smjestiti – u *world music* s obzirom na glazbeni pluralizam i utjecaje lokalnog i globalnog ili u neki drugi segment etnomuzikologijske znanosti – Frederic Trottier (Škola za napredne studije društvenih znanosti, Pariz), *Techno in Detroit: Representation of Local and Global Electronic Music Scene*, odgovore traži istražujući dva festivala elektroničke glazbe u Detroitu. Polina Dessiatnichenko (Sveučilište u Torontu), *Azerbaijani Mugham and Possibilities of Improvisation in Discourses and Experiences*, dotaknula se improvizacijskog aspekta izvođenja azerbajdžanskog mugama u teorijskim okvirima fenomenologije Paula Ricoeura te Martina Heideggera.

Treći dan radionice započeo je panelom *Memory Culture, Sound Archives, Cultural Diversity* koji je moderirao Michael Fuhr (Centar za glazbe svijeta Sveučilišta u Hildesheimu). U početnom stadiju svojega doktorskog istraživanja Samuel Mund (Sveučilište u Hildesheimu), *Quo Vadis Archive? Ethnomusicological Sound Archives, Archival Science and Archivology*, promišlja o ulozi arhiva kao institucija za pohranu podataka u konstruiranju sjećanja. Arhivi još uvijek oblikuju etnomuzikologiju jer znanstvenici koriste arhive kao mjesta svojih istraživanja, ali i pohranjuju rezultate svojih istraživanja u nj. Osim na doprinos arhiva osamostaljenju i razvoju etnomuzikologije, Mund će u svojem istraživanju staviti naglasak i na sve one materijale koji ne pripadaju arhivima te će promatrati arhive kao mjesta produkcije znanja, moći i kontrole koristeći poststrukturalističke teorije Michela Foucaulta i Jacquesa Derride. Elisabeth Magesacher (Folkwang sveučilište umjetnosti u Essenu), *Cultural Diversity in Music Exhibitions: Analytical Studies of Museums*, svoje istraživanje provodi na glazbenim postavama europskih muzeja – u Gradskom muzeju u Münchenu, Tropenmuseumu u Amsterdamu te Muzeju glazbe u Parizu. Za razliku od drugih muzeja koji donose ujednačene glazbene kolekcije iz jednog određenog dijela svijeta, glazbene postave ovih muzeja donose glazbene kulture iz različitih dijelova svijeta. Kako bi razumjela što glazbene postave govore, Magesacher promatra metode semiotike i naratologije izloženih instrumenata, perspektivu i namjere kustosa te reakcije posjetitelja. Julie Oleksiak (Škola za napredne studije društvenih znanosti, Pariz), *When we invite music in the discussions about the »living together«*, analizira francuski edukativni projekt naziva *Glazbe svijeta* u kontekstu kulturne različitosti i zajedničkog života u Francuskoj. Za studije slučaja odabrala je dvije institucije uključene u projekt, promatrala je strukturu i glazbeni angažman njihovih projekata u svrhu razumijevanja kulturnih različitosti. Istraživanje Daniela Kosmalskog (Sveučilište za glazbu, teatar i medije u Hannoveru), *The Tradition of »Singing Bakers« in Germany*, usmjereno je prema povijesti zbornog muziciranja njemačkih pekara. Kosmalski prati razvoj njihova muziciranja od 1878. godine i osnutka prvog zbora pekara. Uz pisanje povijesti ovoga

glazbenog fenomena, Kosmalskog zanima i proces (re)identifikacije i društvene vidljivosti pekarskog zanimanja posredstvom glazbe. U posljednjem panelu *Vocalities and Oralities* moderatorica je bila Sarah Ross (Sveučilište za glazbu, teatar i medije u Hannoveru). Tik prije dolaska na radionicu u Hildesheim, Sarah-Jane Gibson (Kraljevsko sveučilište u Belfastu), *Re-Imagining Identity through Singing: Community Choirs in Post-Conflict Northern Ireland*, završila je svoje terensko istraživanje. Radila je s pet zborova i promatrala zbornu muziciranje kroz prizmu konstruiranja i zamišljanja identiteta na teritoriju postkonfliktne Sjeverne Irske.

Sofia Svarna (Sveučilište u Ateni), *Exploring Early Music in Athens: An Ethnographic Approach of Current Concepts on a Musical »Cross-Over«*, uputila je kako je u Grčkoj tek prije nekoliko godina započeo interes za glazbu srednjega vijeka. Slijedom toga organiziraju se različiti seminari, raste diskografija, smišljaju se novi projekti, rekonstruiraju se srednjovjekovni instrumenti. S obzirom na geografski položaj Atene, te ulogu Grčke na cjelokupnu povijest glazbe, Svarnu zanima presijecanje različitih glazbenih utjecaja – novonastalog srednjovjekovnog, mediteranskog i zapadnog – u promicanju novog/starog grčkog glazbenog identiteta. U svom istraživanju žanra *stornelli*, pjevane improvizirane poezije, Sonja Kieser (Sveučilište u Beču), *Stornelli: An Ethnomusicological Study on the Informal Musical Performance of Improvised Stanzas in South Italy*, metodom promatranja sa sudjelovanjem želi razraditi (dokazati?) recipročnost glazbe i poezije upravo u ovome žanru. Na završetku trećeg dana radionice Omid Bahadori i Narabaatar Purevtori sudionike su učili sibirskom alikvotnom pjevanju.

Prijepodnevi dio posljednjeg dana radionice bio je namijenjen raspravi doktoranada o idejama za profesijsku budućnost. Panel naziva *From PhD to Life: Workshop Session* vodio je Nepomuk Riva (Sveučilište za glazbu, teatar i medije u Hannoveru). U poslijepodnevnom dijelu održan je okrugli stol koji je moderirao Philip Vilas Bohlman, a sudjelovali su Tina Ramnarine (Royal Holloway u Londonu), Salwa El-Shawan Castelo-Branco, Svanibor Pettan (Sveučilište u Ljubljani) te Raimund Vogels. U žustroj diskusiji doktoranada i renomiranih etnomuzikologa govorilo se o aktualnim i nadolazećim raspravama u etnomuzikologiji te o statusu i ulozi etnomuzikologa u životnoj svakodnevnici, u kontekstu u kojem su zaposleni te u zajednici koju istražuju. Salwa El Shawan Castelo-Branco zatvorila je radionicu predavanjem *The Heritagization of Arabic Music in Twentieth Century Egypt*. Počevši od konferencije posvećene arapskoj glazbi iz 1932. godine i osnivanjem vokalnoinstrumentalnog ansambla Firqat Al-Musiqa Al-'Arabiyah 1967. godine, u svojem predavanju osvrnula na proces baštinizacije arapske glazbe pod utjecajem nacionalne kulturne politike.¹

¹ Program radionice dostupan je na https://www.uni-hildesheim.de/media/worldmusic/archiv/vortraege/Doctoral_Workshop_Ethnomusicology_Program_Poster-2016.pdf. (31. 1. 2017)

Razmjena ideja, upoznavanje s raznovrsnošću metodologija istraživanja glazbenih fenomena, planovi i strategije ostvarivanja znanstvene karijere nakon doktorata, te sklapanje prijateljstava plodan su ostatak sudjelovanja na radionici u Hildesheimu. Organizatori tvrde da je budućnost etnomuzikologije optimistična, a to osvještavaju, naglasili su, iz godine u godinu, od radionice do radionice. Etnomuzikološki susret doktoranada Osme međunarodne doktorske radionice iz etnomuzikologije završio je u Hildesheimu. No, etnomuzikološki razgovori doktoranada nisu završili u Hildesheimu. Naprotiv, tek su započeli; gotovo da su i svakodnevni na društvenim mrežama.

Andreja VREKALIĆ
Osijek

NAPULJ – ICTM & IMS FIRST JOINT SYMPOSIUM: MUSICIANS IN THE MEDITERRANEAN: NARRATIVES OF MOVEMENT, 21–25. 6. 2016.

Vibrantni i živopisni Napulj, grad koji nijednog posjetitelja ne ostavlja ravnodušnim, već je stoljećima mjesto susreta, spajanja i stapanja različitih kultura i civilizacija na Mediteranu. Grčki mornari osnovali su ga u 9. stoljeću pr. Kr. kao svoju trgovačku luku, nazvavši je po Partenopi, pjevajućoj sireni iz grčke i rimske mitologije, čime je i obilježen početak povijesti Napulja kao grada glazbe. Stoga je indikativno da je, bivajući prostorom višestoljetne kulturne razmjene i prilagodbe i, dakako, snažne glazbene tradicije, Napulj odabran za mjesto održavanja simpozija pod nazivom *Glazbenici na Mediteranu: Narativi pokreta (Musicians in the Mediterranean: Narratives of Movement)*, prvoga zajedničkog susreta studijske grupe za proučavanje mediteranske glazbe pri Međunarodnom savjetu za tradicijsku glazbu (*International Council for Traditional Music – ICTM Study Group on Mediterranean Music Studies*, ranijeg naziva *ICTM Study Group on Anthropology of Music in Mediterranean Cultures*) i Međunarodnog muzikološkog društva (*International Musicological Society – IMS*), kojim su u svrhu (buduće) interdisciplinarnе suradnje okupljeni glazbeni stručnjaci, muzikolozi i etnomuzikolozi iz različitih zemalja svijeta (Italije, Španjolske, Velike Britanije, Kanade, Sjedinjenih Američkih Država, Turske, Grčke, Malte, Hrvatske, Cipra, Francuske, Njemačke, Republike Irske, Libanon, Izraela, Tunisa, Maroka, Čilea).

U okviru navedene tematske okosnice simpozija, održanog od 21. do 25. lipnja 2016. u prostorima napuljskog Sveučilišta »L’Orientale« i Konzervatorija »San Pietro a Majella«, uz potporu Međunarodnog udruženja za mediteranske i orijentalne studije (*International Association for Mediterranean and Oriental Studies –*

ISMEO), predstavljena su izlaganja usmjerena ponajprije na – kako je i u sâmom pozivu na konferenciju istaknuto – kritičko promišljanje o »glazbi kao narativu i glazbenicima kao naratorima pokreta naroda, kultura i civilizacija, (...) uz fokus na glazbene vrste, stilove, repertoare i prakse karakteristične za područje mediteranske regije«, kao i njihovu međukulturnu interakciju i razmjenu, koja se ostvarivala dakako najčešće putem procesa (glazbenih) migracija.

Simpozij je s jedne strane realiziran kao 11. susret studijske grupe ICTM-a za mediteransku glazbu, a s druge kao povod i poticaj osnivanju istoimene studijske grupe pri IMS-u, odnosno daljnju međusobnu suradnju dvaju društava, što su istaknuli i predsjednici programskog odbora simpozija Ruth Davis (predstojnica studijske grupe ICTM-a) i Dinko Fabris (predsjednik IMS-a). Navedeni se koncept odrazio i u sâmome programu, sastavljenom od ukupno dvanaest tematskih sesija: osam ICTM-ovih i četiri zajedničke ICTM-a i IMS-a. U sklopu ICTM-ovih sesija (Panel 1: *Musicians Across the Mediterranean*; P2: *Music and Migration in Cremona and its Surroundings*; P3: *Hybrid and Cosmopolitan Sounds in the Mediterranean*; P4: *Music, Politics and Agency in the Contemporary Mediterranean*; P5: *Hidden and Displayed Musics: Tourism, Folklore, Collections and Expositions*; P6: *Complex Identities of the Sacred*; P7: *The Local in the Mediterranean*; P8: *Imagining and Remembering al-Andalus*), održanih u jutarnjim terminima od 22. do 25. lipnja, predstavljeno je ukupno dvadeset i šest priopćenja etnomuzikološke tematike (od planiranih dvedeset i osam) koje su izložili redom: [P1] Rachel Beckles Willson (Velika Britanija), Jessica Roda (Kanada), Dwight Reynolds (SAD), Jonathan Shannon (SAD); [P2] Fulvia Caruso (Italija), Maurizio Corda i Monica Serafini (Italija), Thea Tiramani (Italija); [P3] Avra Pieridou Skoutella (Cipar), Oded Erez (Izrael), Simona Wasserman (Izrael); [P4] Ed Emery (Velika Britanija), Eckehard Pistrick (Njemačka/Francuska), Ioannis Tsioulakis (Velika Britanija); [P5] Cassandre Balosso Bardin (Francuska), Luisa Del Giudice (SAD), Ditlev Rindom (Velika Britanija), Naomi Cohn-Zentner (Izrael); [P6] Judith Cohen (Kanada), Tony Langlois (Irska), Tamara Turner (Velika Britanija); [P7] Ikbal Hamzaoui (Francuska/Tunis), Andrew Pace (Velika Britanija), Miriam Roving-Olsen (Francuska); [P8] Matthew Machin-Autenrieth (Velika Britanija), Loren Chuse (SAD), i Laura Jordan (Čile).

Priopćenja koja su uključivala značajke obaju diskursa, etnomuzikološkog i muzikološkog, na četiri su zajednička panela IMS-a i ICTM-a (Joint Panel 1: *The Musical Image of a Mediterranean City*; JP2: *The Adriatic Coasts and their Musical and Cultural Expression*; JP3: *Monody, Polyphony and Falsobordone: Written and Oral Tradition in the Mediterranean*; JP4: *The Eye (and the Ear) of Travellers: Mediterranean Routes*) u popodnevnim terminima od 21. do 24. lipnja predstavili sljedeći izlagači: [JP1] Cesare Corsi (Italija), Gianfranco Salvatore (Italija), Annamaria Bonsante (Italija), Clara Bejarano Pellicer (Španjolska), Maria Rosa De Luca (Italija), Anthony Hart (Malta), Simona Frasca (Italija), Gianni Ginesi (Italija); [JP2] Vjera Katalinić (Hrvatska), Francesco Zimei (Italija), Ivano Cavallini (Italija), Jakša Primorac (Hrvatska), Konstanti-

nos Kardamis (Grčka), Maja Milošević (Hrvatska); [JP3] Ignazio Macchiarella (Italija), Robert Kendrick (SAD), Giuseppe Fiorentino (Španjolska), Giovanni Giuriati (Italija), Salvatore Morra (Italija/Velika Britanija), P. Youssef Tannous (Libanon); [JP4] Franco Alberto Gallo (Italija), Nicoletta Guidobaldi (Italija), Daniela Castaldo (Italija), Eliana Cabrera (Španjolska), Paola Dessì (Italija), Gabriela Currie (SAD), i Hicham Chami (SAD). U odnosu na priopćenja s tematskih sesija ICTM-a, izlaganja na zajedničkim panelima ICTM-a i IMS-a bila su nešto kraćeg trajanja, kako bi ih se predstavio što veći broj (dvadeset i sedam od planiranih dvadeset i devet), kao dodatni poticaj budućoj interdisciplinarnoj suradnji.

S obzirom na gustoću rasporeda, odnosno brojnost i sadržajnu raznolikost tematskih sesija i pripadajućih im izlaganja, ovom prilikom ističemo panel kojim je predsjedao Franco Sciannoneo (Sveučilište »Carnegie Mellon«, Pittsburg), a na kojemu su sudjelovali izlagači iz Hrvatske – Vjera Katalinić (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, voditeljica međunarodnog muzikološkog projekta *Music Migrations in the Early Modern Age: the Meeting of the European East, West and South*), Jakša Primorac (HAZU) i Maja Milošević (HAZU, viša stručna suradnica na projektu *Mus-Mig*), te njihovi kolege iz Italije – Francesco Zimei (Istituto Abruzzese di Storia Musicale, L'Aquila – Teramo) i Ivano Cavallini (Sveučilište u Palermu) te iz Grčke Konstantinos Kardamis (Jonsko sveučilište, Krf). Riječ je o drugom zajedničkom panelu ICTM-a i IMS-a, održanom 22. lipnja u palači Corigliano, jednom od prostora Sveučilišta »L'Orientale«, kojega je naslov *Jadranske obale i njihov glazbeni i kulturni izraz (The Adriatic Coasts and Their Musical and Cultural Expression)* pružio širok okvir za raspravu o pojedinim glazbenim fenomenima karakterističnim za određena područja s obiju obala Jadrana, odnosno o glazbenim migracijama i glazbenim interakcijama koje su se između njih odvijale. Sesija je započela izlaganjem Vjere Katalinić (*Migration of Musicians as an Integrative Principle: The Case of the 18th Century East Adriatic Coast*), koja je istočnu obalu Jadrana (područje Istre, Dalmacije i Dubrovačke Republike) prikazala kao prostor specifičnoga glazbenog života u 18. stoljeću, obilježenog glazbenim migracijama. Ti su procesi uvjetovali prožimanja i prilagodbe »uvezenih« slojeva kulture s lokalnim tradicijama, što se, dakako, odražavalo u različitim aspektima glazbenog života i glazbene kulture (djelovanju skladatelja – migranata, izvedbenoj praksi, glazbenim podukama itd). Potom je svoju temu (*The Instrumental Music Performed by Foreigners/Traveller Musicians at the »Festa del Perdono« in L'Aquila During the Renaissance*) izložio Francesco Zimei, predstavivši rezultate istraživanja stoljećima stare tradicije instrumentalne glazbe (*soni*) koju izvode glazbenici iz cijele Italije okupljajući se u L'Aquili povodom svetkovine »Festa del perdono«, s težištem na izvođače, instrumentalne kombinacije i repertoar tijekom razdoblja 16. i 17. stoljeća. Priopćenjem pod naslovom *South Slavic National Awakening vs. Musical Exoticism: Re-thinking Giulio Bajamonti's »Morlackism of Homer« (1797)* Ivano Cavallini nastojao je iz nove perspektive promotriti esej *Morlacchismo d'Omero* Julija Bajamontija, u kojemu taj splitski polihistor u morlačkoj poeziji i glazbi prepo-

znaje autentični nacionalni duh južnih Slavena, ali i dovodi u vezu način života Morlaka s onim herojā u Homerovoj *Ilijadi*. Cavallini naglašava da u tom komparativnom pothvatu Bajamonti ne primjenjuje samo estetički i antropološki pristup nego i filološki, posebice u ispitivanju koncepta usmenosti/usmenog izraza prisutnog u morlačkim pripovjednim pjesmama i *Ilijadi*. Nakon Cavallinijevog, uslijedilo je izlaganje Jakše Primorca (*Sailors' Homophony: Comparative Research of Three Mediterranean Musics*), koji je iznio rezultate svojega dosadašnjeg istraživanja tradicijskog homofonijskog pjevanja i (na nj oslonjene) popularne vokalnoinstrumentalne glazbe iz triju udaljenih mediteranskih područja, među kojima su: pjevanje *cori d'isteria* karakteristično za područje sjeverozapadnih Apenina i određeni stariji tipovi popularne glazbe južne Italije, zatim tradicijska glazba Jonskih otoka u Grčkoj (*kantades, ariettes* i *arekia*), te naposljetku dalmatinsko klapsko pjevanje. Iako je riječ o tradicijskim glazbenim idiomima koji su se razvijali ne oviseći jedan o drugome, Primorac je njihovom usporedbom ukazao na srodna im glazbenostrukturna, ali i društvena obilježja, sugerirajući specifičan glazbeni stil koji se javio u južnoj Italiji krajem 18. stoljeća kao njihovo zajedničko izvorište. U prethodnom izlaganju ove sesije (*Music of the Ionian Islands in Historical and Cultural Context*) Konstantinos Kardamis skicirao je glazbeni život na Jonskim otocima kroz razdoblje od 15. do sredine 20. st., stavljajući poseban naglasak na 19. st. – vrijeme procvata tamošnje operne produkcije, amaterskog glazbenog djelovanja (u vidu zbornih, limenih puhačkih te mandolinskih sastava), duhovne glazbe, posebice u urbanim sredinama, ali ne izostavljajući ni spomen prakse improviziranog višeglasja, karakteristične za ruralna područja. Sesija je završila izlaganjem potpisnice ovih redova (pod naslovom *A Musician at the Heart of the Adriatic Sea: Giuseppe Raffaelli of Hvar*), kojim su prikazani život i profesionalno djelovanje Josipa Raffaellija – hvarskog skladatelja i orguljaša s kraja 18. i prve polovine 19. stoljeća – ostvareni u okviru njegove migracijske putanje na relaciji između dviju obala Jadrana, odnosno Dalmacije i Italije.

Prikazana tematska sesija može poslužiti kao dobar primjer realizirane ideje o združenim predstavljanjima muzikoloških i etnomuzikoloških tema, ali i kao model i poticaj za buduću (i planiranu) institucionalizaciju takvog diskursa, u kojemu će zajednički i interdisciplinarno sudjelovati muzikolozi i etnomuzikolozi s različitih strana svijeta. Vrijedno je spomenuti da dodatnu težinu spomenutoj sesiji daje činjenica da će se pripadajući joj radovi objaviti do kraja 2017. u zborniku (radnoga naslova) *Musicians and Migratory Practices along the Adriatic Coasts: Wanderlust-Exile-Refuge* pod uredničkim vodstvom Franca Sciannamea, koji će biti dijelom serije *Cultural Expressions in Music* u izdanju prestižne američke glazbene institucije College Music Society.

Osim znanstvenog dijela, simpozij je popraćen i dodatnim programom sastavljenim od nekoliko prigodnih koncerata i *tradicijske* i *umjetničke* glazbe (najčešće uz kraća predavanja sâmih izvođača), zatim videoprojekcija (*Cyprus Film Session*), ali i posjeta znamenitim napuljskim kulturnopovijesnim zdanjima, kao što je,

primjerice, povijesno kazalište u monumentalnoj palači »Donn'Anna« iz 17. stoljeća s otvorenim pogledom na napuljski zaljev i Vezuv, u kojemu su sudionici imali priliku čuti napolitanske kantate iz razdoblja 18. stoljeća u izvedbi članova ansambla Centra za ranu glazbu »Pietà dei Turchini« (pri Konzervatoriju San Pietro a Majella). Sve u svemu, bogatstvo kvantitete i kvalitete znanstvenog i umjetničkog sadržaja predstavljenog u sklopu prvog zajedničkog skupa ICTM-a i IMS-a ukazuje na to da je riječ o pionirskom projektu realiziranom na visokoj organizacijskoj razini, kojeg osnovna koncepcija široko postavljenih i fleksibilnih granica pruža mogućnost i potencijal za buduće kretanje različitim putovima interdisciplinarnosti i za buduću suradnju ovih dvaju krovnih strukovnih udruženja. Na njegov nastavak, nadajmo se, nećemo dugo morati čekati.

Maja MILOŠEVIĆ
Split

**PADOVA – BAROCCO PADANO E MUSICI FRANCESCANI, II.
L'APPORTO DEI MAESTRI CONVENTUALI. XVII CONVEGNO
INTERNAZIONALE SUL BAROCCO PADANO (SECOLI XVII–XVIII),
1–3. 7. 2016.**

U Padovi je od 1. do 3. srpnja 2016. održan 17. po redu međunarodni skup *Barocco padano (17. i 18. stoljeće)* pod naslovom *Barocco padano e musicisti francescani, II. L'apporto dei maestri conventuali* (Padovanski barok i franjevački glazbenici, II. Doprinos umjetnika konventualaca) koji su organizirali Centro Studi Antoniani i A.M.I.S. (Antiquae Musicae Italicae Studiosi).

Tijekom tri radna dana svoje je referate na talijanskom i engleskomu jeziku predstavio 21 sudionik iz Italije, SAD-a, Poljske, Slovenije, Australije i Hrvatske. Gostoljubivost franjevačkih domaćina, kao i dugogodišnja talijansko-američka suradnja stvorila je familijarnu atmosferu u kojoj su se i oni koji su prvi put prisustvovali skupu *Barocco padano* osjećali kao kod kuće.

Prvoga dana, u dvije su sesije predstavljena sljedeća izlaganja: David Bryant (Italija): *La rete dell'attività musicale francescana in Veneto tra Cinque–Seicento* (Mreža franjevačke glazbene aktivnosti u Venetu u 16. i 17. stoljeću); Emanuela Lagnier (Italija): *I Francescani ad Aosta. Le vicissitudini storiche e l'attività musicale tra XVII e XVIII secolo* (Franjevci u Aosti. Povijesni obrati i glazbena aktivnost između 17. i 18. stoljeća); Maurizio Padoan (Italija): *Cadenze liturgiche nella musica sacra barocca. Sant'Antonio a Padova e contesto padoano* (Liturgijske kadence u sakralnoj baroknoj glazbi. Sv. Ante u Padovi i padovanski kontekst); Jeffrey Kurtzman (SAD): *Li di-*

lettevoli *Magnificat* di Orazio Colombani nel quadro della musica liturgica post-tridentina (Li dilettevoli *Magnificat* Orazia Colombanija u okviru posttridentinske liturgijske glazbe); Luigi Collarile (Italija): *Lodovico Grossi da Viadana. Appunti di bibliografia e una riflessione sulla sua fortuna storiografica* (Lodovico Grossi da Viadana. Bibliografske bilješke i osvrt na njegovu historiografsku recepciju); Michelangelo Gabbrielli (Italija): *Le messe di Giulio Belli* (Mise Giulia Bellija); Marina Toffetti (Italija): *I Concerti all'uso moderno a quattro voci* (Milano, 1611) di Giovanni Ghizzolo nel solco della produzione lombarda di mottetti a poche voci e basso continuo (Concerti all'uso moderno a quattro voci (Milano, 1611) Giovannija Ghizzoloa u kontekstu lombardijske produkcije moteta za manji broj glasova uz basso continuo); Christine Getz (SAD): *Costanti nella raccolta di musica »francescana« stampata da Filippo Lomazzo* (Obrasci u prikupljanju »franjevačke« glazbe u tisku Filippa Lomazza).

Drugoga dana simpozija teme su bile sljedeće: Daniele Torelli (Italija): »Ch'al tuo canto nissun giunger presume»: *Fra Claudio Cocchi da Genova, maestro di cappella e accademico* (»Ch'al tuo canto nissun giunger presume»: fra Claudio Cocchi iz Genove, maestro di cappella i akademik); Katarzyna Spurgjasz (Poljska): *La seconda pratica francescana come l'avanguardia della Controriforma in Slesia* (Franjevačka seconda pratica kao avangarda sleške protureformacije); Tomasz Jeż (Poljska): *Gasparo Casati: ambiente del compositore e ricezione delle sue opere* (Gasparo Casati: skladateljski ambijent i recepcija njegovih skladbi); Metoda Kokole (Slovenija): *Music and Musicians in Minorite Monasteries in Koper and Piran in the Seventeenth and Eighteenth Centuries* (Glazba i glazbenici u franjevačkim samostanima u Kopru i Piranu u 17. i 18. stoljeću); Mariateresa Bellaborra (Italija): *Oratori, intrecci e azioni musicali in Pavia tra 1680 e 1715: una ricognizione alla luce di nuove fonti* (Oratoriji, zapleti i azioni sacre u Paviji između 1680 i 1715: ogleđ u svjetlu novih izvora); Licia Mari (Italija): *Francesco Passarini maestro di cappella in S. Giovanni in Persiceto* (Francesco Passarini maestro di cappella u S. Giovanni Persiceto); Robert Kendrick (SAD): *Gli oratori di Francesco Passarini (OFM Conv) e la pietà asburgica* (Oratoriji Francesca Passarinija (OFM Conv) i habsburška pobožnost); Ivano Bettin (Italija): *Francesco Antonio Vannarelli: nuovi dati biografici e catalogo delle opere* (Francesco Antonio Vannarelli: novi biografski podaci i katalog djela).

Posljednjega dana program je bio nešto kraći te su predstavljena sljedeća izlaganja: Marc Vanscheeuwijck (SAD): *La »scuola bolognese« e il musicista francescano Ferdinando Antonio Lazzari* (»Bolonjska škola« i franjevački skladatelj Ferdinando Antonio Lazzari); Alan Maddox (Australija): *The »storm« topos in two solo bass motets at the Pontifica Biblioteca Antoniana* (Topos »oluje« u dvama motetima za solo bas u Biblioteci Antoniana); Daniele Gambino (Italija): *Il trattato teorico-pratico di Francesco Antonio Calegari ovvero l'Ampla dimostrazione degli armoniali musicali tuoni* (*Ampla dimostrazione degli armoniali musicali tuoni*. Teorijsko-praktični traktat Francesca Antonija Calegarija); Stewart Carter (SAD): *Giuseppe Tartini and the Music of Nature* (Giuseppe Tartini i glazba prirode); Lucija Konfic (Hrvatska): *Francescantonio Vallotti's Theoretical System as Reflected in Giuseppe Michele Stratico's Theoretical*

Writings on Music (Odrazi teorijskog sustava Francescantonija Vallottija u glazbeno-teorijskim radovima Giuseppea Michelea Stratica).

Kao što je razvidno iz navedenog programa, izlaganja su s jedne strane otvorila neke nove teme, dok su s druge strane pristupila i starim temama iz nove perspektive ili u svjetlu novih izvora. Izlagačima bile su zanimljive glazbene osobnosti, skladbe ili, pak, tekstovi o glazbi, ali i kontekst glazbenih događaja i aktivnosti.

Bogat radni program obogatio je i onaj glazbeni. U bazilici svetog Antuna prvoga je simpozijuskoga dana organiziran koncert sa skladbama franjevac konventualaca. U izvedbi ansambla Gesualdo Consort of Gesualdo i zbora Ars Cantica Choir, pojačanog članovima zbora Odsjeka za muzikologiju iz Cremona pod vodstvom Marca Berrinija (dirigent) i Giovannija Cestina (voditelj zbora), te uz pratnju Maurizia Manare na orguljama, mogle su se čuti odabrane skladbe koje su napisali sljedeći skladatelji: fra Bonaventura Beretta (1594–1687), fra Girolamo Ferrari da Mondeondone (1599– nakon 1664), fra Giovanni Ghizzolo (oko 1580– nakon 1624), fra Francescantonio Calegari (1656–1742), fra Felice Arconati (oko 1610 – nakon 1679), fra Francesco Antonio Urio (oko 1632 – nakon 1719) i fra Egidio Trabattone (?– 1650). Većina izvedenih skladbi objavljena je u seriji *Corpus Musicum Franciscanum* koju CSA priprema i objavljuje već dugi niz godina, a na kojoj je, od hrvatskih muzikologa, sudjelovao Ennio Stipčević.

Lucija KONFIC
Zagreb

RIM – CONGRESS OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION OF MUSIC LIBRARIES, ARCHIVES AND DOCUMENTATION CENTRES (IAML), 3–8. 7. 2016.

U Rimu je od 3. do 8. srpnja 2017. održan u prostorno raskošnom novom ambijentu akademije Santa Cecilia (u Auditoriumu Parco della Musica, Viale Pietro de Coubertin, 30) kongres Međunarodnog udruženja glazbenih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara, poznatijeg po skraćenici IAML. Bio je to još jedan u seriji muzikoloških okupljanja upravo mamutskih dimenzija. Naime, osim u 44 paralelne sesije u kojima je predstavljeno više od 130 referata, a pri čemu su i naslovi nekih sesija te posebno pojedinih priopćenja očitovali zamjetnu fantaziju njihovih sastavljača,¹ kongres je ugostio i organizirao doista imponozantan niz dodatnih ma-

¹ Evo samo nekoliko primjera (bez navođenja autora): za sesije – ‘iPads and ukuleles: Serving 21st century musicians’; za priopćenja (ili njihove dijelove) – ‘Il mio bibliotecario deve bibliotecare in bibli-

nifestacija, čije je samo nabranje dostatno da se stekne dojam o bogatstvu zbivanja koje pojedinac ni u najboljoj volji nije mogao fizički svladati ni psihički apsorbirati na iole podnošljiv način. Održane su tako sljedeće manifestacije: dvije tzv. poster sesije; 4 tzv. otvorene sesije: Publication Committee, RISM, RILM, RIDIM; jedna tzv. radna grupa (working group): On Access to Performance Ephemera; jedna radionica (workshop): RISM; čak deset radnih sastanaka (working meetings): Outreach Committee, IAML Forum of national representatives, Fontes Artis Musicae, On the access to Music Archives Project, Broadcasting and orchestra libraries branch, Constitution Committee, Public library branch, Copyright Committee, Cataloguing Commission, IAML Forum of Commissions and Professional Branches; dvije tzv. tutorial sessions projekta DOREMUS; dvije opće skupštine (General Assembly) IAML-a; jedna plenarna sesija; projiciran je jedan film: : ‘Santini’s Netzwerk’ Georga Brintrupa iz 2014; te organizirana tri koncerta: ‘Dall’altra parte delle stelle’: Music by George Gershwin and Cole Porter; Ensemble SeicentoNovecento; Orkestar Accademia Nazionale di Santa Cecilia. Sve se to zbivalo u manje-više ležernoj atmosferi talijanskoga juga i poslovične rimske nonšalantnosti, gdje već najmanje dva milenija vlada upravo svemirski princip kontroliranog kaosa i gdje se prema tome uza sve (ne)mogućnosti na kraju sve sretno dogodi i završi. (Da ne bude zabune: ničemu što je pisac ovih redaka pohodio nije bilo moguće staviti ikakvu ozbiljniju primjedbu, a pozitivno ozračje bilo je sveprisutno.)

Od stručnjaka iz Hrvatske nazočili su i aktivno sudjelovali referatima muzikologinja **Vjera Katalinić** iz Odsjeka za povijest hrvatske glazbe HAZU (podnijela je priopćenje pod naslovom: *From centres to the periphery: import of music material to Dubrovnik from the mid-18th to the mid-19th century* u okvirima sesije ‘Dissemination of music in Europe’ pod predsjedavanjem Stanislava Tuksara); muzikologinja i glazbena knjižničarka Muzičke akademije u Zagrebu **Željka Radovinović** (podnijela je priopćenje pod naslovom: *Music from the attic – base of the library collection* u okviru sesije ‘Solutions for (re)organising libraries’); te muzikolog **Stanislav Tuksar** (podnio je priopćenje pod naslovom: *Works by Croatian 17th-century writers on music in Polish libraries. A contribution to the migrations of ideas on music* u okvirima sesije ‘Music migrations in Europe’). Može se, međutim, izraziti žaljenje što se na veliki svjetski kongres organiziran tako (relativno) blizu Zagreba nisu prijavili još neki stručnjaci iz Hrvatske koji bi – pouzdano to znamo – imali što reći i prikazati u npr. sesiji ‘Music digitization: Where are we, and where do we want to go?’ (npr. s temom Dizbi – digitalna zbirka u HAZU); ili ‘Special libraries, special approaches, and the

oteka’; ‘Music libraries: Launching in Beta. The streamlining and release of new effective digital, e-resources, instrument check out, and traditional library services beta on a modest staffing budget’; ‘IAML-Brazil, or the »quis, quid, quando...« of Brazilian music archives’; ‘Vivaldi, or not Vivaldi – That is the question’; ‘Rock star selfies: How can we use a hobby as a tool of making our public library more popular’; ‘Texas, Where Americans, Mexicans, Germans, and Italians Meet’, itd.

classroom' (npr. s temom o zbirci HGZ-a i nastavi na Muzičkoj akademiji u Zagrebu); ili 'Music archives and how to deal with them' (npr. s temama o nizu od više desetaka značajnih glazbenih arhiva sakupljenih i sačuvanih u Hrvatskoj); ili 'Musical life seen throughout the library collection' (npr. s temama o glazbenim knjižnicama, arhivima i zbirkama Dubrovnika); ili 'Archives of composers' (npr. s temama o deponiranim ostavštinama hrvatskih skladatelja i drugih glazbenika u HGZ-u i NSK); ili 'Outstanding personalities and music collections' (vidi isto kao i u prethodnoj stavci); ili 'National audio-visual archives' (npr. zbirka u HRT-u); ili 'Sources of the 18th century Austrian and Italian music' (npr. kao znatan dio notnog materijala hrvatskih povijesnih arhiva u dalmatinskom priobalju); ili 'City treasures (npr. gradske zbirke u Zagrebu, Dubrovniku, Splitu i dr.); ili ... Naime, u posljednjih je četrdesetak godina na otkrivanju, sređivanju, katalogiziranju, ali i vrlo malom i tek djelomičnom prikazivanju sačuvane glazbene građe u sada poznatim zbirkama i arhivima u Hrvatskoj učinjeno relativno mnogo. No, čini se kao da još nije stasao naraštaj hrvatskih muzikologa i glazbenih knjižničara koji bi s punim istraživačkim kapacitetom zahvatio i shvatio bogatstvo i značenje više desetaka tisuća glazbenih artefakata sačuvanih na tlu današnje Hrvatske, tog za sada (polu)mrtvog kapitala koji bi iznesen na svjetlo dana i muzikološke javnosti mogao tvarno pridonijeti afirmaciji pojedinih znanstvenika i nacionalne kulture u cjelini.

Stanislav TUKSAR
Zagreb

BEČ, AUSTRIJA – 10. EUROPSKA MUZIKOTERAPIJSKA KONFERENCIJA, SIMFONIJA DIJALOGA (10TH EUROPEAN MUSIC THERAPY CONFERENCE, A SYMPHONY OF DIALOGUES), 5–9. 7. 2016.

Europska udruga muzikoterapeuta krovna je udruga koja brine o razvoju muzikoterapije u Europi te je ujedno i nositeljica inicijative za održavanje europskih muzikoterapijskih konferencija. Europska udruga muzikoterapeuta nastaje pred kraj 1980-ih. U razdoblju od kraja 1980-ih do 1995. godine održalo se čak pet muzikoterapijskih konferencija diljem Europe i to dvije 1989. godine, a ostale neregularno 1991, 1992, i 1994. godine. Stoga je dogovoreno da jedina konferencija održana 1995. godine u Danskoj, numerirana kao treća u odnosu na prethodne održane, bude orijentir za daljnju usmjerenost i organizaciju susreta muzikoterapeuta. Od tad se muzikoterapijske konferencije održavaju trienalno. Na čelu s Europskom udrugom muzikoterapeuta i doprinosom Austrijske udruge muzikoterapeuta, Sveučilišta za glazbu i izvedbenu umjetnost u Beču te Bečkog instituta za muzikoterapiju održana je deseta jubilarna konferencija europskih muzikoterapeuta. Odabir Beča i Sveučilišta za glazbu i izvedbenu umjetnost za mjesto održava-

nja jubilarne konferencije nije slučajnost. Naime, u samim počecima europske muzikoterapije Beč je imao važnu ulogu. Tek malo kaskajući za američkom konceptualizacijom muzikoterapije kao kliničke prakse tijekom 1940-ih, u Beču se već 1959. godine pokrenula prva europska edukacija iz muzikoterapije i započela je upravo na Sveučilištu za glazbu i izvedbenu umjetnost. Sinonim za konferenciju je *simfonijski dijalog*. Organizatori su odabirom upravo ovog sinonima htjeli naglasiti ne samo dijalogičnost i kulturalnu i glazbenu različitost mjesta održavanja konferencije nego i osobitu dijalogičnost i uvažavanje različitosti kao temeljnih kompetencija svakog muzikoterapeuta, dijalogičnost i razumijevanje između teorije, istraživanja, obuke i kliničke prakse u muzikoterapiji, te dijalogičnost i različitost kojima će se europska, pa i svjetska muzikoterapijska znanstvena fondacija umnožiti nakon bečke konferencije s oko 280 različitih izlaganja (138 usmenih prezentacija, 1 izložba, 20 okruglih stolova, 35 radionica, 67 postera). Sažeci svih izlaganja publicirani su u posebnom izdanju poznatog muzikoterapijskog časopisa *Nordic Journal of Music Therapy* (25/1, 2016).

Znanstveni odbor muzikoterapijske konferencije u Beču na čelu s Karin Mössler iz Norveške i Thomasom Stegemannom iz Austrije ponudio je otvoreni koncept prijave na konferenciju i time dopustio da znanstvenici muzikoterapeuti i oni iz srodnih disciplina svojim prijavama samoinicijativno iznesu teme za koje misle da su relevantne za napredak znanosti. Tako su se umjesto uobičajenih velikih plenarnih predavanja posvećenih određenom tematskom konceptu konferencije, na konferenciji u Beču, od drugog do posljednjeg dana konferencije, održale četiri dijaloške sesije. Prvu dijalošku sesiju *Music Therapy and Neuroscience* kreirali su Stefan Koelsch, profesor biološke psihologije i glazbene psihologije sa Sveučilišta u Bergenu, te Wendy Magee, profesorica muzikoterapije na Sveučilištu Temple u Philadelphiji. Koelsch je u predavanju *Brain Correlates of Music-evoked Emotions* govorio o potencijalu i snazi glazbe u evociranju jakih emocija i njezinom utjecaju na raspoloženje. Osim toga, naglasio je kako su suvremena istraživanja o utjecaju glazbe na mozak, povezanosti znanosti o glazbi i neuroznanosti, donijela nove spoznaje koje itekako mogu biti korisne u muzikoterapiji, osobito u radu s pacijentima koji imaju neki psihijatrijski ili neurološki poremećaj. U predavanju naslova *Neuroscience and Music: Translating Evidence into Meaningful Practice*, Wendy Magee istaknula je kako su istraživanja u neuromuzikologiji iznjedrila rezultate koji bi mogli snažno poduprijeti klinički rad u muzikoterapiji te da, bez obzira na to što su osnovne postavke i paradigme neuromuzikologije i muzikoterapije još uvijek dosta udaljene jedne od drugih, smatra kako će budućnost pokazati da se ove znanosti moraju osloniti jedna na drugu, prije svega, radi dobrobiti pacijenata. U drugoj dijaloškoj sesiji, *Improvising and Composing*, sudjelovale su Johanna Doderer, bečka skladateljica i glazbena teoretičarka, te Dorit Amir, muzikoterapeutkinja sa Sveučilišta Bar Ilan u Izraelu. Johanna Doderer u prezentaciji *Music, the Other Language* progovorila je o vlastitoj spoznaji glazbe prilikom traženja svojega sklada-

teljskog izričaja koji, s jedne strane, odmiče od tonaliteta, a nije atonalitetan, s druge strane odmiče od atonaliteta, a nije tonalitetan. Njezin glazbeni jezik je improvizacija. Dorit Amir se u referatu *Improvisation in Music Therapy: A Symphony of Sounds and Words* nadovezala na govor Dodererove o improvizaciji kroz prizmu vlastitog rada u psihijatrijskoj muzikoterapiji. Tako Dorit Amir razlikuje dva postulata improvizacije u psihoterapijskoj muzikoterapiji. Prvi je da improvizacija ima snažan efekt u trenutku njezina odvijanja jer omogućuje pacijentu iskustvo stvaranja i samoaktualizacije. Drugi je da u momentima stvaranja pacijent zrcali svoje intrapersonalno stanje, a treći da improvizacija zrcali i učvršćuje interpersonalni odnos pacijenta i muzikoterapeuta. Dorit Amir smatra kako je ponekad sama glazba, improvizacija, dovoljna za komunikaciju između pacijenta i muzikoterapeuta, a ponekad je potrebno uključiti i verbalni dio kako bi se dublje razumjeli i razjasnili intrapersonalni i interpersonalni odnosi. Treća dijaloška sesija *Music Therapy and Economy* u kojoj su sudjelovali Christian Köck, direktor jedne zdravstvene tvrtke iz Beča, te Brynjulf Stige, muzikoterapeut s Muzikoterapijskog istraživačkog centra Grieg akademije Sveučilišta u Bergenu izazvala je veliku pažnju sudionika konferencije. U izlaganju *Changing Health Care in a Time of Austerity* Christiana Köcka bilo je riječi o današnjim zdravstvenim sustavima, načinu njihova funkcioniranja i uvođenju muzikoterapije kao sporedne i alternativne prakse u većinu europskih zdravstvenih sustava. Oslanjajući se na svoje istraživačko iskustvo i rad u vođenju zdravstvene tvrtke, Köck sugerira jedan oblik politizacije muzikoterapije u kojemu je zadatak muzikoterapeuta kompetitivno promovirati postignuća muzikoterapijske prakse kako bi muzikoterapija, uz regularnu farmakološku, postala dostupnim i službenim nefarmakološkim oblikom terapije. U izlaganju naslova *Creating Posts for Music Therapists Within the Changing Realities of Contemporary Health Care Systems – How is That Related to Theory, Research, and Ethics?*, Brynjulf Stige oprimjerio je aktivističku muzikoterapiju koju je u prethodnom referatu sugerirao Christian Köck. Naime, Stige je progovorio o vlastitom pregovaračkom iskustvu i načinima kojima ostvaruje potporu i prostor za provođenje muzikoterapije unutar konteksta i projekta na kojemu radi. Projekt *Polyphon*, projekt je klastera znanja korisnih za unapređenje muzikoterapije, a provodi se u bolnicama i drugim kontekstima u kojima se glazba razumije kao terapijsko sredstvo. U posljednjoj dijaloškoj sesiji na konferenciji, *Dialogues on European Music Therapy Professional Development: Various Practices, One Goal*, sudjelovali su Adrienne Lerner, glavna tajnica Europske udruge muzikoterapeuta, Hanne Mette Ridder, predsjednica Europske udruge muzikoterapeuta, Ferdinando Suvini, dopredsjednik Europske udruge muzikoterapeuta, Rut Wallius, predstavnik registra Europske udruge muzikoterapeuta, Ingeborg Nebelung, voditelj internetske stranice Europske udruge muzikoterapeuta, Alice Pehk, predstavnica konferencije i opće skupštine Europske udruge muzikoterapeuta, Albert Berman, predstavnik Europskog dana muzikoterapije, Ranka Radulović, voditeljica muzikoterapijskog pro-

grama u Srbiji, Melanie Voigt iz Velike Britanije, te Esa Ala-Ruona iz Finske. U ovoj sesiji pluralističkih atributa govorilo se o aktualnoj muzikoterapijskoj praksi u Europi, o dosadašnjem dvadesetpetogodišnjem radu i postignućima Europske udruge muzikoterapeuta, planovima za naredne godine te posredništvu Udruge u povećanju vidljivosti muzikoterapije Europi, osobito u zemljama jugoistočne Europe u kojima ova praksa nije dovoljno prepoznata ili nije uopće poznata.

Svjetska federacija za muzikoterapiju, Američka udruga muzikoterapeuta, Europska udruga muzikoterapeuta te Britanska udruga muzikoterapeuta najutjecajnije su udruge muzikoterapeuta na globalnoj i europskoj razini. Na internet-skim stranicama udruga može se pročitati kako je muzikoterapija klinička, odnosno zdravstvena profesija koje temelji počivaju na upotrebi glazbe s ciljem postizanja terapijske veze između klijenata i školovanih stručnjaka, muzikoterapeuta.¹ Neopozivo je kako je ovakva definicija muzikoterapije potrebna kako bi se postavila znanstvenost discipline i razlikovao rad muzikoterapeuta, koji je primarno klinički, od rada drugih stručnjaka iz srodnih disciplina. Stoga su, u velikom broju, teme na bečkoj konferenciji upravo progovarale o kliničkomu muzikoterapijskome radu, primjerice, na okruglom stolu *Clinical improvisation in music therapy: theory, practice, research, and training*. Klinička glazbena improvizacija jedna je od osnovnih muzikoterapijskih tehnika. Šest renomiranih stručnjaka muzikoterapeuta – Cheryl Dileo (Sveučilište Temple u Philadelphiji), Jos De Backer (Škola umjetnosti LUCA, Belgija), Jaakko Erkkilä (Sveučilište Jyväskylä, Finska), Katrien Foubert (Škola umjetnosti LUCA, Belgija), Olivier Brabant (Sveučilište Jyväskylä, Finska) i Nerdinga Letulé (Sveučilište Jyväskylä, Finska) – iz svojih su dugogodišnjih iskustava govorili o inovacijskim teorijskim pristupima u kliničkoj glazbenoj improvizaciji, zatim o kliničkoj uporabi, primjeni teorije, osobito u psihijatrijskoj muzikoterapiji. Istaknuli su važnost vrednovanja emocionalnih promjena tijekom improvizacije mjerenjem otkucaja srca kod pacijenata te potrebu za daljnjim obrazovanjem muzikoterapeuta u ovoj domeni. Promjena paradigme u muzikoterapiji proces je koji je, pokazalo se i na ovoj konferenciji, već dugi niz godina aktualan. Osim kliničke muzikoterapijske problematike, kao spomenute kliničke improvizacije, ili pak supervizije kliničke muzikoterapije (analize napretka muzikoterapijskih seansi koje se obavezno bilježe video zapisom; preporučljivo je da superviziju obavlja neki drugi stručnjak muzikoterapeut iako je poželjno i da sam muzikoterapeut u određenim periodima samostalno analizira zabilježene muzikoterapijske seanse), terapijskog odnosa između muzikoterapeuta i pacijenta, neuromuzikoterapije, suradnje muzikoterapeuta s ostalim stručnjacima u kliničkom kontekstu u kojem je zaposlen, etičkih pitanja u provođenju muzikoterapije, muzikoterapijskog istraživanja i publiciranja radova, na konferenciji se moglo uočiti kako se muzikoterapija usmjerava i u širem kontekstu, odnosno prema pozitivnom utjecaju

¹ Vidi npr. <http://www.musictherapy.org/about/quotes/> (2. 2. 2017).

ju glazbe u svakodnevnom životu pacijenata, ali i svih onih koji ne odlaze na muzikoterapijske seanse. Važnost glazbe u izvankliničkom kontekstu prikazali su muzikoterapeuti Judy Antebi (Sveučilište Bar Ilan u Izraelu) i Avi Gilboa (Sveučilište Bar Ilan u Izraelu) izlaganjem »*Composing Out*»: *How Gay and Lesbian Musicians Use Composing in Their Lives*. Antebi i Gilboa intervjuirali su glazbenike homoseksualce koji glazbom zarađuju za život. U etnografskom istraživanju sudjelovalo je osam glazbenika različitih seksualnih identiteta, godina i kulturoloških pozadina, koji su progovorili o procesu skladanja i stvaranja kao o procesu njihova vlastitog identificiranja. Nakon pomne analize intervjua, Antebi i Gilboa ulogu glazbe promatraju kroz četiri kategorije: skladba kao terapijsko sredstvo (regulacija emocija, zamjena za klinički tretman i muzikoterapiju); skladba kao senzor (dijeljenje osjećaja, alat za uočavanje reakcija obitelji, prijatelja i ostalih); skladba kao posrednik (komunikacija i dijeljenje seksualnog identiteta) te skladba kao izraz buntovništva (društveni angažman organiziranjem koncerata na kojima se reproduciraju skladbe koje su napisali glazbenici homoseksualci). Oslanjajući se na aktualnu situaciju i pitanje izbjeglištva, Deborah Parker (Udruga Prima Materia, Montespertoli, Italija) te Dana Mufti (Nai fondacija za podršku sirijskoj djeci, Linz, Austrija) predstavile su projekt *Music Therapy Meets the Syrian Refugee Community: A Pilot Project for Psychosocial Music Training*. Autorice prezentacije istaknule su važnost aktivističkoga djelovanja muzikoterapeuta u nastalim kriznim situacijama. Cilj je projekta razviti dodatne edukacijske programe kojima bi muzikoterapeuti podučavali sve ostale: medicinske sestre, lokalne učitelje i sve koji u novonastaloj situaciji žele pomoći sirijskim izbjeglicama koristeći glazbu kao alat za (terapijsko) promatranje i slušanje. Hiroko Miyake (Sveučilište Meijigakuin, Tokio) muzikoterapeutkinja je koja svoj rad provodi u kontekstu takozvane muzikoterapije u zajednici (community music therapy). U referatu *Building Space for Diversity: Creative Music-making Project in Urban Japanese Context* predstavila je istraživanje/projekt muzikoterapije u zajednici jedne tokijske četvrti. Mjesto održavanja istraživanja stan je u vlasništvu četvrti koji je za prigodu istraživanja/projekta preuređen u glazbenu dvoranu otvorenu i dostupnu svim stanovnicima četvrti, ali i ostalim znatiželjnicima. Dvorana je opremljena različitim instrumentima, a poželjno je da sudionici i sami nadopunjuju instrumentarij. Miyake je dosad inicirala i sudjelovala na osam radionica. Dosadašnji rezultati upućuju na poboljšanje svakodnevne komunikacije među stanovnicima četvrti, odnosno na relaksacijsku funkciju muziciranja. Kroz kreativno muziciranje i otvorene (muzikoterapijske) radionice, kao ih naziva autorica, svoju istraživačku perspektivu promatranja sa sudjelovanjem još tumači i kao aktivističku. U skup referata u kojima su muzikoterapeuti ukazali na važnost svojega rada izvan kliničkog konteksta pripada i referat *In Between Individual Agency and Social Structure: Research Implications of Depicting Music Therapy as Social Practice* Brynjulfa Stigea (Muzikoterapijski istraživački centar Grieg akademije Sveučilišta u Bergenu/Norveški istraživački centar za zdravlje). Stige pro-

mišlja o muzikoterapiji kao o društvenoj praksi na dvije razine, uključujući interakciju između muzikoterapeuta i pacijenta (mikro razina) te dobrobiti muzikoterapije za svakodnevicu pacijenata i uključivost u društvene strukture (makro razina). Stige je kritički pristupio analizi dosadašnje muzikoterapijske literature te je izdvojio prevlast kvantitativnih istraživanja. No, s obzirom na to da se o muzikoterapiji govori kao o društvenoj praksi na dvije razine, naglasio je da je potrebno provoditi etnografske metode u kvalitativnom istraživanju. Etnografske metode u istraživanju koristila je i muzikologinja i violinistica Fatma Nil Özalp (Škola finih umjetnosti, Muğla). U prezentaciji *Contributions of the Music in Operating Room: Surgeons' Perspectives* govorila je o važnoj ulozi glazbe u smanjivanju stresa na radnom mjestu. Za ciljnu skupinu odabrala je 29 kirurga u Državnoj bolnici u turskome gradu Muğla. Istraživanje je podijelila u dvije faze. Najprije je kirurzima dala anketu koju su trebali ispuniti nakon operacijskog zahvata, a zatim ih je, u nekom vremenskom odmaku od operacije, intervjuirala. Došla je do zaključaka da slušanje glazbe tijekom operacijskih zahvata poboljšava koncentraciju, liječnike čini budnima i motivira ih, reducira stres te ojačava timski duh. S obzirom na to da su ovakva istraživanja novum u muzikologiji, a i muzikoterapiji, naglasila je važnost povezivanja muzikologije i muzikoterapije te komunikacije stručnjaka. Da je terapijski učinak glazbe interesna sfera stručnjaka koji nisu muzikoterapeuti, pokazala je i poster-prezentacija *Music and Public Health: Music in the Everyday Life of Adult Danes and Its Relationship with Health* koju su izradili Lars Ole Bonde (Odsjek za komunikacije Sveučilišta u Aalborgu), Knud Juel (Odsjek za komunikacije Sveučilišta u Aalborgu) i Ola Ekholm (Nacionalni institut za javno zdravstvo u Kopenhagenu). Rezultati istraživanja pokazali su da većina ispitanika koristi glazbu kako bi ublažila nepovoljna psihološka stanja (stres) i većina ispitanika smatra glazbu sredstvom promocije zdravlja kroz svakodnevno korištenje glazbe (musicking). Izvjestiteljica ovih redaka također je izradila poster-prezentaciju naslova *The Boundaries of Disciplines in Croatia: On Ethnomusicology in Music Therapy and Vice Versa* kojom je predstavila historijsku pozadinu razvoja (etno)muzikološkog interesa za terapijski utjecaj glazbe u kliničkim i izvankliničkim kontekstima u Hrvatskoj.

Muzikoterapijska konferencija u Beču svakako je ukazala na otvaranje muzikoterapije društvenom kontekstu, s mikro na makro razinu. Muzikoterapija, odnosno shvaćanje glazbe kao terapije, u istraživačkom je fokusu ne samo onih muzikoterapeuta koji su predstavili svoja klinička istraživanja nego i onih koji su angažirani izvan kliničkoga konteksta, ali i znanstvenika iz srodnih disciplina koje zanima terapijska uloga glazbe u različitim kontekstima. U tom smislu glazba pokazuje svoju *drugost*, a osobito dijalogičnost, koja se očituje i u sinonimu konferencije.

Andreja VREKALIĆ
Osijek

MAINZ – II. MAINZER SUMMER SCHOOL ZUR MUSIKWISSENSCHAFT, AKADEMIJA ZNANOSTI I KNJIŽEVNOSTI – SVEUČILIŠTE JOHANNES GUTENBERG, 12–17. 9. 2016.

U Mainzu, glavnomu gradu i kulturnomu središtu njemačke savezne pokrajine Porajnje-Falačka, u rujnu 2016. održana je druga ljetna škola muzikologije pod nazivom *Glazbena filologija između priređivanja i digitalizacije (Musikphilologie zwischen Edition und Digitalität)*. Kao što sâm naslov sugerira, škola je bila posvećena glazbenoj filologiji kojoj se pristupalo iz različitih perspektiva, uz poseban naglasak na digitalizaciju. Voditeljica škole bila je Stefanie Acquavella-Rauch sa Sveučilišta Johannes Gutenberg u Mainzu. Škola se održala u dvjema institucijama, što je bilo povezano s njezinim programom. Prvi dio (12. i 13. 9) priređen je u Akademiji znanosti i književnosti u Mainzu, jednoj od osam akademija znanosti u Njemačkoj (uz Hamburg, Göttingen, München, Berlin, Heidelberg, Düsseldorf i Leipzig). Stefanie Acquavella-Rauch na početku je održala predavanja o filologiji, napose glazbenoj: *Filologija – glazbena filologija na početku 21. stoljeća te Digitalizacija – izazovi, promjene, mogućnosti*. Njima su tek naznačena brojna otvorena pitanja i problemi s kojima se susreću znanstvenici u toj disciplini, sustavno se baveći kulturno relevantnim tekstovima, analizirajući ih i otkrivajući kulturne sadržaje i značajke određene sredine ili razdoblja. U području glazbene filologije stručnjaci najčešće proučavaju primarne izvore (rukopise i rane tiskovine) te ih nastoje predstaviti na odgovarajuće načine. Na predavanje se nadovezala rasprava o različitim vrstama notnih izdanja kao što su faksimil, urtext, praktično (izvedbeno), kritičko-povijesno i digitalno.

Kao suradnica na projektu *Christoph Willibald Gluck – sabrana djela (Christoph Willibald Gluck – Sämtliche Werke; <http://www.gluck-gesamtausgabe.de/>)*, S. Acquavella-Rauch osobitu je pažnju posvetila priređivanju Gluckovih skladbi (*Glazbena filologija i glazbeno priređivanje: Gluckov Atto d'Orfeo*). Nakon toga su se sudionici na primjeru odabranih arija imali prilike uhvatiti u koštac s priređivanjem kritičkog izdanja iz nekoliko različitih izvora. U slučaju Gluckova *Atto d'Orfeo* (dijelu *Feste d'Apollo*, čiji je autograf izgubljen), riječ je o kopijama partitura koje se čuvaju u Londonu (GB-Lcm 216 [Royal College of Music]), Parizu (F-Pn Vm4-46 [Bibliothèque nationale de France, Département de la Musique]) i Pragu (Cz-Pk 4271 [Knihovna Pražské konzervatoře, specializovaná knihovna]). Yuliya Shein, također suradnica na projektu Gluckovih sabranih djela, održala je predavanje pod naslovom *Iz svakodnevice jednog priređivača*, u kojemu je opisala proces priređivanja Gluckovih simfonija, probleme s kojima se susreće i moguće prijedloge za njihovo rješavanje. Cilj ovoga projekta, koji od 2011. vodi Gabriele Buschmeier (započeo ga je Rudolf Gerber još 1943), jest predstaviti cjeloviti Gluckov opus kroz povijesno-kritička izdanja koja će podjednako biti korisna muzikolozima i glazbenim izvođačima. U tu svrhu, osim notnog materijala i njegova kritičkoga kome-

tara, svako izdanje sadrži i opsežne podatke o povijesti djela i njegovoj recepciji. Prvi dio škole završen je predavanjem *Priredivač kao autor* u kojemu se raspravljalo o različitim oblicima autorstva koja se često prožimaju (prethodnom, izvršnom, deklarativnom, revizijskom; usp. Harold Love: *Attributing Authorship*, Cambridge University Press, Cambridge 2002.) te utjecajima priredivača na djelo, kako u prošlosti, tako i danas.

Drugi dio škole (14–17. 9) održao se u okviru 16. Međunarodnog kongresa Društva za glazbena istraživanja (*Gesellschaft für Musikforschung*, odnosno Njemačkog muzikološkog društva) koji je bio naslovljen *Putovi muzikologije (Wege der Musikwissenschaft)*; <http://www.gfm2016.uni-mainz.de/>). Prvi dan kongresa održan je u Akademiji znanosti i književnosti u Mainzu, a ostala tri na Sveučilištu Johannes Gutenberg. Sudionici su slušali izlaganja koja su se bavila temama iz glazbene filologije i digitalne humanistike: *Muzikološka izdanja u Njemačkoj 1930–1960*, koja su bila posvećena kritičkim izdanjima Händelovih, Haydnovih, Beethovenovih i Mozartovih djela; *Muzikološki digitalno-humanistički projekti*, među kojima se posebno ističu oni posvećeni Giuseppeu Sartiju, Richardu Wagneru i W. A. Mozartu; *Upotreba i razvoj međunarodnih podatkovnih standarda u muzikologiji*. Na kongresu se paralelno održavalo četiri ili pet sesija, a priređeno je i nekoliko prezentacija od kojih su u međunarodnim okvirima najzanimljivije bile *RISM online katalog za početne i napredne korisnike*, *Najnovije iz RILM-a: RILM glazbene enciklopedije i RILM sažeci s punim tekstom* (projekt kojim je omogućen pristup 41 glazbenoj enciklopediji objavljenoj od 1775. do danas što obuhvaća gotovo 800 000 stranica, kao i cjelovitim tekstovima 200 časopisa s glazbenim temama – među njima i *Arti musices*) te *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*, koji od 2016. izlazi online.

Školu su nadopunili prigodni koncerti (15. i 16. 9. 2016) na kojima je izveden *Atto d'Orfeo*, završni dio Gluckove »feste teatrale« *Feste d'Apollo*, nastale povodom svadbenih svečanosti Marije Amalije Austrijske, koja je nastupila na premijeri Gluckove opere *Il Parnaso confuso* u Beču 1765, i Ferdinanda od Parme. Opera, koja je premijerno izvedena u Dvorskom kazalištu (*Teatrino di corte*) u Parmi 1769, sastoji se od prologa i tri zasebna dijela nastala po uzoru na francusku *opéru-ballet: Atto di Bauci e Filemone, Atto d'Aristeo i Atto d'Apollo*. Za završni dio Gluck je preradio, odnosno skratio svoj čuveni »azione teatrale per musica« *Orfeo ed Euridice*, premijerno izveden u Beču 1762. Koncertantna izvedba u Mainzu, ostvarena na temelju notnog izdanja nastalog u sklopu projekta Gluckovih sabranih djela, održala se u dvorani Visoke škole za glazbu.

Kao zanimljivost neka bude spomenuta izložba *Moj radio Mozart (Mein Radio Mozart)* švicarskoga slikara Rolanda Siegrista, koja je otvorena u predvorju Akademije znanosti i književnosti u Mainzu 13. rujna 2016. te se mogla pogledati narednih mjesec dana. Na izložbi je predstavljen 21 pano s ukupno 345 akvarela koji su inspirirani skladbama Wolfganga Amadeusa Mozarta. Naime, slikar je od travnja 2013. do travnja 2014. slušao Mozartova djela emitirana na trima radijskim posta-

jama: SWR2 (Südwestrundfunk), HR2 (Hessischer Rundfunk) i Bayern Klassik. Svaki akvarel sadrži Köchelovu oznaku, naziv skladbe, mjesto i vrijeme nastanka te izvođače. Na vrhu akvarela slikar je olovkom napisao točan datum i termin kada je na radiju čuo pojedino djelo. Skladbe koje pripadaju istim glazbenim vrstama »naslikao« je istom bojom, a ono što ih razlikuje su nijanse i potezi kistom.

Na kraju valja pohvaliti organiziranje ovakva događanja, premda je to u sredini koja sustavno brine i podupire obrazovanje i znanost bila samo još jedna u nizu pogodnosti u kojoj mogu uživati profesori i studenti koji se tamo zateknu. Nadajmo se da će se i u hrvatskim okvirima napokon ozbiljno shvatiti da veće i odgovornije ulaganje u obrazovanje, znanost, umjetnost i kulturu u cjelini nije »trošenje« novca nego pravocrtan put k uređenijoj, sigurnijoj i boljoj sadašnjosti i budućnosti.

Vilena VRBANIĆ
Zagreb

SARAJEVO – 10. MEĐUNARODNI SIMPOZIJ »MUZIKA U DRUŠTVU«, 20–22. 10. 2016.

Međunarodni simpozij *Muzika u društvu*, koji od 1998. godine organiziraju Muzikološko društvo Federacije Bosne i Hercegovine i Muzička akademija Univerziteta u Sarajevu, održao se u listopadu 2016. godine po deseti put. Jedna od važnijih karakteristika i prednosti ovog međunarodnoga skupa jest okupljanje stručnjaka različitih profila iz Europe i svijeta koji se glazbom bave znanstveno, putem različitih metodoloških i disciplinarnih područja ili pak stučno-publicistički te praktično. Na simpoziju su svoje radove predstavili sudionici iz 13 zemalja (Austrija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Italija, Izrael, Litva, Njemačka, SAD, Slovenija, Srbija, Turska, Ukrajina) raspoređeni u tri skupine: muzikološku, etnomuzikološku te glazbenoteorijsku i pedagošku. Glavna tema muzikološkog dijela simpozija bila je istraživanje skladateljstva u povijesti »malih naroda«, naglasak etnomuzikoloških sudionika bio je na istraživanju glazbe unutar urbane kulture, a teoretičari glazbe i glazbeni pedagozi pokušali su dati odgovore na raznovrsna glazbena pitanja u odnosu na teoriju i praksu.

Muzikološki dio simpozija bio je podijeljen u šest sesija raspoređenih u tri dana. Prvog dana održane su dvije muzikološke sesije od kojih je prvu otvorila Fatima Lačević (Sarajevo) svojim radom naslova *Filozofija muzike u svijetu moderne umjetnosti. Muzika i temporalnost u knjizi Massima Dona* u kojemu je prikazala mogućnost novih promišljanja u suvremenoj estetici glazbe. Zatim su svoje radove

izložili sudionici iz Zagreba: Hrvoje Beban je predstavio specifičnosti dominikanskog antifonarija u radu *Posebности srednjovjekovnih liturgijsko-glazbenih izvora dominikanske provenijencije sačuvanih na području Dalmacije s posebnim osvrtom na dominikanski antifonarij*, Lucija Konfic u radu naslova *Sedmi harmonik u glazbeno-teorijskom sustavu Giuseppea Michelea Stratica* pružila je pregled Straticovog rada na području glazbene teorije, Monika Jurić Janjik kroz rad *Nikola Vitov Gučetić (Nicolò Vito di Gozze, 1549–1610) i uloga glazbe u renesansnome Dubrovniku* na primjeru Gučetićevih napisa o glazbi prikazala je odgojno-obrazovni aspekt glazbe u Dubrovniku 16. stoljeća, dok je Vjera Katalinić u radu *Modeli koncertiranja putujućih virtuoza u razdoblju klasicizma: Jarnović u Stockholmu* donijela rezultate najnovijeg istraživanja provedenog 2015. godine u Švedskoj, kojim je potvrđeno kratko djelovanje Ivana Jarnovića u Stockholmu. Drugu je sesiju započeo Vito Balić (Split) koji je u radu naslova *Poznati skladatelji nepoznate glazbe: splitski kapelnici 18. i 19. stoljeća* donio niz podataka o splitskim katedralnim kapelnicima od polovine 18. do polovine 19. stoljeća. Zatim je Jernej Weiss (Ljubljana) predstavio uspon glazbenoga života u Mariboru u 19. stoljeću kroz rad *Between the Provincial and the Cosmopolitan: Musical Life in Maribor in the First Half of the 19th Century*, dok je sesiju zatvorila Marijana Kokanović Marković (Novi Sad) svojim radom *Salonska muzika u ogledalu srpske štampe 19. veka: pro et contra* u kojemu je pružila uvid u kritiku salonske glazbe u inozemnom i domaćem tisku.

Drugoga dana održane su tri nove muzikološke sesije. Tako je u trećoj po redu muzikološkoj sesiji Dušan Mihalek (Izrael) radom *Jevrejski muzičari između Izraela, Bosne i okruženja* predstavio djelatnost židovskih glazbenika u Bosni te bosanskih Židova koji su napustili domovinu kako bi svoju djelatnost nastavili u Izraelu. Zatim je Stanislav Tuksar (Zagreb) u radu *Neka djela s glazbenom tematikom pisaca 16. i 17. stoljeća podrijetlom iz Hrvatske nedavno pronađena u poljskim knjižnicama* donio rezultate istraživanja koje je u razdoblju od 2008. do 2013. godine proveo u okviru istraživačkog projekta Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (Zagreb) i Poljske akademije znanosti (Varšava). Lana Paćuka i Fatima Hadžić (Sarajevo) u radu naslova *Ostavštine bosanskih kompozitora u arhivu Instituta za muzikologiju* predstavile su rukopisne i tiskane muzikalije te zvučne snimke koje su pohranjene u spomenutom Institutu. U četvrtoj je sesiji najprije Lada Duraković u radu *Iz glazbenih arhiva u Hrvatskoj. Slavko Zlatić (1910–1993): glazbenik, ideolog, agitator* izložila Zlatićev pedagoški i politički angažman, a zatim je Senka Hodžić (Sarajevo) kroz rad *Zaboravljamo (li) Miroslava Špilera (?) (U prilog 110. godišnjice kompozitorova rođenja)* pokušala otkriti razloge zapostavljanja Špilerovog stvaralaštva. Ovu je sesiju zaključila Ana Perunović Ražnatović (Cetinje) svojim radom *Opera Balkanska carica – od nastanka do savremenog izvođenja* u kojemu je izložila značaj opere *Balkanska carica* u vremenu i sredini njezina nastanka. U petoj sesiji predstavljena su dva rada: rad Andree Stojilkov (Beograd) naslova *Intertekstualnost i intermedijalnost: Johnny Štulić u postjugoslovenskoj popularnoj književnosti* u kojemu je autorica prika-

zala oživljavanje jugoslavenske popularne glazbe u djelima suvremenih književnika iz bivših jugoslavenskih republika te rad Ognjena Tvrtkovića (BiH) naslova *Kako je nastala jazz skladba »Banja Luka« ili rani dolasci čuvenih jazz glazbenika u Jugoslaviju* u kojemu je autor pokušao rasvijetliti uvjete u okviru kojih je Jugoslavija u drugoj polovini 20. stoljeća počela prihvaćati suvremena strujanja na području jazza.

Posljednju, šestu muzikološku sesiju otvorio je Nico Schüler (Texas) svojim radom pod naslovom *Current Research Methodologies for Rediscovering Forgotten Composers: Using Commercial Genealogy and Newspaper Databases* u kojemu je predstavio nove metode za otkrivanje historijskih informacija i pronalaženje materijala. Zatim je Miloš Zatkalik (Beograd) u radu *Music as Ruled by Primary Processes: Condensation* prikazao tezu prema kojoj je od svih umjetnosti glazba najbliža primarnim procesima djelovanja ljudske psihe. Muzikološki je dio simpozija zaključila Marie-Agnes Dittrich (Beč) radom *How to Split the Heritage when Inventing a Nation? Germany's Political and Musical Divisions* u kojemu je prikazala utjecaj političkih događaja 19. i 20. stoljeća na nastanak njemačke glazbene kulture.

Organizatori etnomuzikološkog bloka potrudili su se sudionicima ponuditi raznolike aktivnosti, pa je ovaj blok, osim izlaganja znanstvenih radova, uključivao i radionicu šrilankanskog pjevanja te projekciju filma *Il nemico – un breviario partigiano (Neprijatelj – partizanska pjesmarica)* Federica Spinettija. Radonicu je vodila šrilankansko-slovenska etnomuzikologinja Lasanthi Lamaranjanie Kalinga Dona, koja je polaznicima u prepunoj učionici prvo objasnila tipične žanrove i uobičajene kontekste učenja pjesama na Šri Lanki, a zatim ih je, uz pomoć indijske solmizacije, sargama, naučila i pjevati desetak dječjih pjesama. Spinettijev film, nešto ranije 2016. godine već prikazan i na simpoziju Europskog etnomuzikološkog seminara (ESEM), uzbudljiv je dokumentarac o talijanskom aktivističkom *punk* sastavu koji izvodi partizanske pjesme, s vrlo neočekivanom osobnom pričom u pozadini.

Predstavljeni znanstveni i stručni radovi u etnomuzikološkom bloku, u okviru triju predloženih tema: izazovi urbane kulture, aplikativna etnomuzikologija i nova istraživanja; premda ne mnogobrojni, bili su također prilično raznoliki. Od najavljenih četrnaest izlagača, radove je predstavilo njih dvanaest. Prva etnomuzikološka sjednica održana je na engleskom jeziku, nakon šrilankanske radionice, u četvrtak poslijepodne. Prvi je izlagao Guido Raschieri s referatom na temu *Inside and Outside, Here and There: Music from Bosnian Posavina to Zagreb*, predstavivši svoje dugotrajno terensko istraživanje o glazbenim praksama Hrvata iz bosanske Posavine koji su se 1990-ih doselili u okolicu Zagreba. Srodan po istraživanju kompleksnih urbanih identiteta bio je referat Rimantasa Sliužinskasa pod naslovom *Folklore Life in Multicultural Klaipėda City (1990–2015)* u sklopu kojega je predstavljen projekt istraživanja folkloru ovoga grada u 25 godina litavske nezavisnosti. Metodološki i disciplinarno drugačiji bio je rad srbijansko-američkog umjetnika i

istraživača Slobodana Dana Paicha *Music as Defining Moment. Tangible and Intangible Influences in Ottoman Culture* koji je, prije nego rezultate, ponudio moguća interdisciplinarna umjetničko-znanstvena čitanja utjecaja sufijske kulture na kulturu, folklor i običaje bivših osmanlijskih prostora. U drugoj etnomuzikološkoj sjednici u petak, 21. listopada, Halyna Pshenichkina je izlagala rad pod naslovom *Singing Folklore Features from Dnipro River Middle Part Region: Crossroad of Local Traditions* u kojemu se govorilo o složenoj političkoj i kulturnoj povijesti ukrajinske regije i utjecaju te povijesti na tradicijsku glazbu do danas, a Tamara Karača Beljak i Jasmina Talam u radu *Cultural Engagement in Applied Ethnomusicology: Examples from Bosnia and Herzegovina* predstavile su dio povijesti bosanskohercegovačke etnomuzikologije kroz djelovanje njezinih najistaknutijih predstavnika. U trećoj su sjednici bila predstavljena tri rada. Klaus Näumann u »*After You've Gone*»: *Emergence, Demise and Revival of the Jazz Manouche* govorio je o povijesti i sadašnjosti europskoga romskog *jazza*, a Jelka Vukobratović kroz rad *Doing Ethnomusicological Research Beyond the Urban/Rural Dichotomies* o suvremenim stranputicama definiranja urbanog i ruralnog u glazbi. Evrim Hikmet Ögüt u radu *A New Research Area for Ethnomusicology: Musical Practices in Transit Migration* predstavila je problematiku pokušaja istraživanja u turskim tranzitnim izbjegličkim kampovima. Posljednja sjednica, i jedina na bosanskohercegovačkom, hrvatskom i srpskom jeziku, od najavljenih pet radova, sadržavala je samo tri. Rašid Durić kao prvi izlagač na temu *Sevdalinka u muzikološkom i estetičkom etabliranju od Ludviga Kube preko Vlade Miloševića do Esada Bajtala* govorio je o dosadašnjim istraživanjima i eminentnim izvođačima sevdalinke. Vesna Ivkov u radu *Bajram u Srbiji – primer tradicije i inovacije* predstavila je promjene u običajima proslave bajrama u multietničkoj Vojvodini i Srbiji, a Nice Fracile, pak, u radu *Multikulturalnost dečijeg folkloru u Vojvodini*, kako je ista multietnička sredina utjecala na pojedine izraze dječjega folkloru.

Preostaje izraziti žaljenje što su se sesije triju disciplina (muzikologije, etnomuzikologije i glazbene teorije teorije/pedagogije) morale preklapati. Autorice ovoga izvješća nastojale su pratiti prve dvije skupine koliko je to bilo moguće, a teorijsko/pedagošku su sasvim propustile. S obzirom na to da se raspored izlaganja povremeno mijenjao i u hodu, dogodilo se i posve nespretno poklapanje dvaju izlaganja koja su tematizirala *jazz*: ono Ognjena Tvrtkovića u muzikološkoj skupini o ranim dolascima čuvenih *jazz* glazbenika u Jugoslaviju i ono Klause Näumanna o europskom oživljavanju romskog žanra *jazz manouchea*.

S obzirom na spomenuta preklapanja sesija zbog kojih sudionici simpozija nisu mogli prisustvovati izlaganjima svih disciplina, u nastavku ovog izvještaja slijede samo imena autora i naslovi radova koji su bili predstavljeni u okviru triju sesija glazbeno-teorijskog i pedagoškog dijela Simpozija. U prvoj su sesiji predstavljeni radovi Senada Kazića (*Značaj i utjecaj spoljnih faktora na formiranje i oblikovanje individualnog/subjektivnog muzičkog mišljenja u sferi elementarne muzičke teorije*) Amre Bosnić (*Tretman teksta u vokalnim djelima bosanskohercegovačkih kompozitora*) i

Sande Dodik (*Neobjavljeni horovi iz posthumne zaostavštine Josipa Slavenskog*), u drugoj sesiji radovi Nerme Hodžić-Mulabegović (*Akustika u solfeggiu – utjecaj i ishodi u edukativnoj praksi*), Tihane Škojo (*Nastavničke kompetencije za realizaciju početničkog solfeggia*) te zajednički rad Sanje Nuhanović i Alme Ferović-Fazlić (*Doprinos međunarodne kulturne suradnje popularizaciji glazbenog obrazovanja na primjeru glazbeno-scenskog projekta »Prljavi ples«*), a u trećoj su sesiji svoje radove predstavili Merima Čaušević (*Ocjenjivanje u nastavi muzičke kulture*), Sabina Vidulin (*Uvjeti i metodički aspekti realizacije aktivnosti sviranja u redovitoj nastavi glazbene kulture*), Nikolina Matoš i Ana Čorić (*Razine vrednovanja glazbenog djela kao izazov za kurikulum nastave glazbe*) te Valida Tvrtković-Akšamija (*Online nastava muzičke kulture u Moodle LMS-u*).

Simpozij je bio obogaćen i glazbenim dijelom koji se sastojao od dvaju koncerata. Prvi je koncert održan u sklopu svečanog otvorenja Simpozija u koncertnoj dvorani Muzičke akademije. Na otvorenju je najprije prof. dr. Helmut Loos (Leipzig) održao uvodno predavanje pod naslovom *World Music or Regionality? A Fundamental Question for Music Historiography*, a zatim je uslijedio sâm koncert na kojemu su članovi Ansambla Etnoakademik, inače studenti Muzičke akademije Univerziteta u Sarajevu, izveli sevdalinke u raznovrsnim interpretacijama. Tako su prisutni imali priliku čuti sevdalinke u vokalnoj izvedbi *a cappella*, ali i aranžmane pjevanja sevdalinki uz instrumentalnu pratnju (na harmonici i sazu) te takozvano »pjevanje uz tepsiju«. Ansambl Etnoakademik, obnovljen po uzoru na onaj koji je još 1980-ih godina osnovala Ankica Petrović, njeguje seoske i gradske glazbene tradicije Bosne i Hercegovine, a vode ga dr. sc. Tamara Karača Beljak i Branka Vidović. Drugi koncert, naslova *Prvih stotinu godina bosanskohercegovačke solo pjesme*, održan je u Bošnjačkom institutu Adil Zulfikarpašić. Na tom su koncertu kronološki predstavljene popijevke bosanskohercegovačkih skladatelja u izvedbi sopranistice Ademe Pljevljak Krehić i pijanistice Maje Ačkar Zlatarević. Iz programa ovih koncerata razvidno je da su organizatori vodili računa o tome da unutar ograničenog trajanja simpozija sudionicima ponude što raznovrsniji repertoar glazbene kulture Bosne i Hercegovine koji je dodatno (glazbeno) podvukao i muzikološki i etnomuzikološki karakter skupa.

Nakon svih podataka navedenih u ovom izvješću moguće je zaključiti da je posljednji sarajevski simpozij *Muzika u društvu* i sadržajem i organizacijom na autorice ovih redaka ostavio uglavnom pozitivan dojam. Na samome kraju treba napomenuti da će, kao i prethodnih godina, svi radovi predstavljeni na Simpoziju biti objavljeni u novom izdanju Zbornika radova *Muzika u društvu*. Taj se zbornik objavljuje u dvama odvojenim izdanjima: u jednom su izdanju radovi na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok su u drugom izdanju engleski prijevodi tih radova.

Monika JURIĆ JANJIK
Jelka VUKOBRATOVIĆ
Zagreb

ZAGREB – MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SKUP »ODJECI BITKE KOD SIGETA I MITA O NIKOLI ŠUBIĆU ZRINSKOM U UMJETNOSTI (GLAZBA, LIKOVNE UMJETNOSTI, KNJIŽEVNOST)«, 2–4. 11. 2016.

U Zagrebu je od 2. do 4. studenog 2016. godine u Zlatnoj dvorani Hrvatskoga instituta za povijest održan međunarodni znanstveni skup »Odjeci bitke kod Sigeta i mita o Nikoli Šubiću Zrinskom u umjetnosti (glazba, likovne umjetnosti, književnost)«, a organiziran je u povodu 450. obljetnice Sigetske bitke iz 1566. godine. Skup je bio izrazito interdisciplinaran sadržajem i intonacijom, a organizirali su ga Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski institut za povijest i Hrvatsko muzikološko društvo pod pokroviteljstvom Sveučilišta u Zagrebu. Skup su uz predstavnike organizatora pozdravili i otvorili akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, prof. dr. Pavo Barišić, ministar znanosti RH i prof. dr. Damir Boras, rektor Sveučilišta u Zagrebu.

Na skupu je svoja priopćenja podnijelo 27 znanstvenika iz Hrvatske, Italije, Mađarske i SAD-a. Plenarna izlaganja predstavili su Anđelko Mijatović (Zagreb) referatom *Nikola Zrinski i obrana Sigeta (1566)* i Kristina Milković (Zagreb) referatom *Oblikovanje kolektivnog pamćenja na Sigetsku bitku*, dok je treći predviđeni panelist Mladen Ančić (Zadar) u zadnji čas naprasno otkazao svoj istup.

Potom je uslijedio blok priopćenja s glazbenom tematikom u kojemu je svoje referate iznijelo deset izlagača – muzikologa, povjesničara, skladatelja i talijanista sljedećim redom: **Stanislav Tuksar** (Zagreb) predstavio je temu *Ideja nacionalnog u glazbi i njezin razvitak u hrvatskoj glazbenoj kulturi 19. stoljeća*, **Ivano Cavallini** (Palermo) podnio je priopćenje naslovljeno *Drama bez heroja i nacije. Trendovi talijanske opere u doba Zajčeva »Nikole Šubića Zrinjskoga«*, **Péter Bozó** (Budimpešta) govorio je na temu *Nikola Šubić Zrinski and Hungarian Symphonists at the Turn of the Century*, **William Everett** (Kansas City) podnio je priopćenje na temu *The Global Reach of Zajc's »Nikola Šubić Zrinjski«*, **Vjera Katalinić** (Zagreb) izvijestila je o temi *Ponovno o Zrinijadi na glazbenoj sceni u »dugom« 19. stoljeću*, **Petra Babić** (Zagreb) podnijela je referat *Opera »Zrinyi« Augusta Abramovića Adelburga*, **Rozina Palić-Jelavić**, »Nikola Šubić Zrinjski« u *Zajčevoj povijesnoj opernoj trilogiji. Utjecaj ideja i svjetonazora 19. st. na oblikovanje sadržaja i likova*, **Zoran Juranić** (Zagreb), izvijestio je na temu *Giuseppe Verdi i Ivan Zajc – pokušaj usporedbe njihovih karijera, razvoja i stilskih značajki*, **Katja Radoš Perković** (Zagreb) referirala je na temu *Odnos izvornika i talijanskog prepjeva Badalićeva »Zrinjskog«*, te **Monika Jurić Janjik** (Zagreb) priopćila je referat na temu *Sojedočanstva dvaju hrvatskih autora 16. stoljeća kao izvori podataka o osmalij-skoj glazbi*.

Blok priopćenja o odjecima u likovnoj umjetnosti sastojao se od pet referata kako slijedi: **Andrej Žmegač** (Zagreb) iznio je referat *Sigetska bitka u hrvatskom slikarstvu*, **Milan Pelc** (Zagreb) podnio je priopćenje s naslovom »*Immortali laude dignus Nicolaus illustris comes Serinensis*«. *Nikola Zrinski Sigetski u knjigama sa životopi-*

sima i portretima znamenitih ljudi, **Katarina Horvat-Levaj** i **Ratko Vučetić** (Zagreb) referirali su na temu *Nikola Zrinski Sigetski i arhitektura njegova doba*, **Vlasta Zajec** (Zagreb) govorila je na temu *Javni spomenici Nikoli Šubiću Zrinskom u Hrvatskoj*, a **Tajana Pleše** (Zagreb) referirala je priopćenjem *Zrin i Gvozdansko – prva sjedišta moći obitelji Zrinski*.

Odjeke u književnosti predstavili su redom: **Alojz Jembrih** (Zagreb) s referatom *Dva ponovljena izdanja: »Vazetje Sigeta grada«* (1661) i *»Odilenje sigetsko«* (1836), **Vladimir Lončarević** (Zagreb) s priopćenjem *»Tako meni Boga velikoga...« – prisega Nikole Šubića Zrinskog u hrvatskoj autorskoj epici*, **Željko Vegh** (Zagreb) govorio je na temu *Odjeci bitke kod Sigeta u Gajevim novinama »Danici ilirskoj«* i *»Narodnim novinama«*, **Mijo Korade** (Zagreb) podnio je referat naslovljen *Isusovačke drame o Sigetskoj bitci*, **Đuro Franković** (Pečuh) poslao je tekst referata *Hrvatske, muslimanske, srpske, slovačke i mađarske junačke pjesme o Nikoli Šubiću Zrinskom i Sigetskoj bitci*, koji je pročitao u znak pijeteta zbog naglog preminuća autora, **Božidar Petrač** (Zagreb) referirao je na temu *Nikola Šubić Zrinski u nekim primjerima hrvatske književnosti 20. stoljeća*, a **Ivan Zvonar** (Varaždin) referirao je o *Sigetskoj tragediji u očima jednog komornika i jednog vojnika*.

Skup je zaključilo troje povjesničara dvjema posebnim i jednom općom historiografskom temom kako slijedi: **Kristina Jozak** (Zagreb) govorila je na temu *»Historia Sigeth«* *Samuela Budine i njegov opis Sigetske bitke*, **Dejan Pernjak** (Zagreb) referirao je priopćenjem *Rasprava o »Opsadi Sigeta«* (1566) *Franceta Kidriča i Stjepana Ivšića*, a **Alexander Buczynski** (Zagreb) efektno je poentirao na kraju skupa referatom *»Spas civilizacije«* u *svjetlu dinastičkih nadmetanja za prevlast u Europi*.

U ovećem nizu manifestacija tijekom 2016. godine (koju su, usput rečeno, i mađarska i hrvatska država proglasile službenom godinom Nikole Šubića Zrinskog), a koje su održane uglavnom u dvjema navedenim državama, ovaj je skup bio poseban i jedinstven upravo u odnosu na tematiku koju je odabrao i predstavio. Naime, na ideju o odjeku obaju fenomena (Nikola Šubić Zrinski i Sigetska bitka) došla je Petra Babić, studentica povijesti na Hrvatskim studijima, koja je potom uspjela animirati na djelovanje odgovorne u trima suorganizatorskim institucijama. U želji da se posebno ne istakne bilo koje od navedenih priopćenja, a bilo ih je uistinu mnogo vrlo zanimljivih i inovativnih, spomenimo kao najvažnije spoznaje do kojih se došlo tijekom skupa, a koje su, komparativno gledano, bile uistinu iznenađujuće i umnogome nove, što po sebi potvrđuje visok stupanj znanstvenosti ovoga skupa. Naime, dok se sasvim bjelodano pokazalo da su sva tri umjetnička područja dobila snažan impuls nakon obilježavanja 300. obljetnice bitke i pogibelji Zrinskoga 1866. u jeku nacionalnih zanosa u okvirima obiju posebno (dvojakom nacionalnošću glavnog junaka i posade Sigeta) apostrofiranih nacija, hrvatske i mađarske, ustanovljene su velike razlike među njima u čitavom razdoblju od 450 godina između izvornih događaja i današnjice: likovni su prikazi imali nacionalno i internacionalno dva apogeja – vrijeme oko i neposredno nakon

1566. godine pa zatim romantizirani tematski sklop u desetljećima nakon 1866; književnost je imala najtrajniji i kontinuirani priljev priloga kroz čitavo vrijeme od druge polovice 16. preko 17. i 18. sve do 19. i 20. stoljeća; glazba je prema na skupu iznesenim podacima s jedne strane najkasnije stigla na poprište umjetničkih odjeka jer do 19. stoljeća zapravo ne bilježi nikakvih refleksâ spomenutih dviju pojava, ali s druge je strane otkriveno četrdesetak skladbi posvećenih Nikoli Šubiću Zrinskom u 19. i 20. stoljeću iz pera autora različitih nacionalnosti, uz važnu napomenu da je upravo na tom umjetničkom području nastala možda najšire poznata i najpopularnija umjetnička tvorevina narasla, u međuvremenu, do mitske veličine – opera *Nikola Šubić Zrinjski* Ivana Zajca iz 1876. godine.

Skup je popratila i vrijedna informativna glazbena priredba – koncert skladbi posvećenih Nikoli Šubiću Zrinskome. U srijedu 2. 11. 2016. taj su koncert u dvorani Blagoje Bersa u novoj zgradi Muzičke akademije u Zagrebu realizirali simfonijski orkestar Muzičke akademije pod ravnanjem Zorana Juranića (zaslužan i za pripremu izvedbe nekih od navedenih djela) i kao solisti sadašnji i bivši studenti pjevanja Muzičke akademije. Pridružila im se pijanistica Tamara Jurkić Sviben izvedbama 1866. nastalih i potom nagrađenih djela za klavir Antuna Schwarza i Ferdinanda Wiesnera Livadića (obje skladbe pod naslovom *Poputnica Zrinskog*). Vokalni solisti i orkestar izveli su uvertiru i dva napjeva (arija Helene i napjev mujezina) iz opere *Zrinyi* (1866) Augusta Abramovića Adelburga, ariju Juranića i duet Zrinskog i Eve iz Zajčeve opere *Nikola Šubić Zrinjski* (1876). Od orkestralnih djela izveden je *Zrinyi-Marsch*, op. 470 (iz 1899?), Carla Michaela Ziehrera i *Zrinyi overture*, op. 2 (iz 1897) Ernöa von Dohnányija. Program je bio koncipiran po uzoru na slične priredbe (često nazivane akademije) 19. stoljeća, a pružio je uvid u raznovrsnost glazbenih žanrova i vrsta, te posebno u činjenicu da su na temu Zrinskoga skladali hrvatski, mađarski i austrijski skladatelji, potvrđujući Nikolu kao izvor inspiracije i nadnacionalnu veličinu čitave srednje Europe.

Ovaj je skup kao rijetko koji do sada u Hrvatskoj organiziran, dovodeći ravnopravno pod »isti krov« stručnjake iz raznih, a opet srodnih područja, prema općemu dojmu velike većine sudionika ne samo opravdao svoju ideju i realizaciju nego će zacijelo uroditi daljnjom suradnjom dijela ekipe koja ga je iznijela. Neke su ideje već na pomolu i prvi se rezultat buduće nove suradnje između povjesničara, muzikologa, povjesničara likovnih umjetnosti i književnosti može očekivati već 2018. godine. Utoliko je skup »Odjeci bitke kod Sigeta i mita o Nikoli Šubiću Zrinskom u umjetnosti (glazba, likovne umjetnosti, književnost)« već nadišao svoju prvotnu intenciju i pokazao intelektualnu inovativnost i koncepcijsku vitalnost, barem u okvirima hrvatskih znanosti o umjetnostima.

Stanislav TUKSAR
Zagreb

BEOGRAD – MEĐUNARODNI SIMPOZIJ »KOSTA P. MANOJLOVIĆ AND THE IDEA OF SLAVIC AND BALKAN CULTURAL UNIFICATION (1918–1941)«, MUZIKOLOŠKI INSTITUT SANU, 28–29. 11. 2016.

Za generacije muzikologa kojima je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu predavao Lovro Županović, poznavanje povijesti glazbe jugoslavenskih naroda, kako se zvao kolegij, bilo je prirodna obaveza. Njegov odlazak u mirovinu 1990. godine poklopio se s nestankom jedne države i za sve koji su nakon toga zakoračili u svijet muzikologije, skladatelji poput Stevana Hristića ili Lojze Lebiča podjednako su važni ili nevažni, kao i neki, primjerice, manje poznati mađarski skladatelji. Simpozij koji se održao u Beogradu u studenome 2016. pokazao je, međutim, kako je za razumijevanje međuratnoga razdoblja na ovim prostorima dragocjeno ono što smo nekoć učili.

Simpozij *Kosta P. Manojlović i ideja slavenskog i balkanskog ujedinjenja (1918–1941)*, koji je organizirao Muzikološki institut Srpske akademije znanosti i umjetnosti, okupio je 25 znanstvenika iz Bugarske, Cipra, Hrvatske, Portugala, Rusije, Srbije i Velike Britanije. Svi su sažeci dostupni na <https://www.sanu.ac.rs/Projekti/Skupovi/2016KostaManojlovi%C4%87.pdf>.

Tijek simpozija bio je podijeljen u pet sesija. Tema prve sesije bila je *On the Integration of Slavic and Balkan Nations and Culture in Theory and Practice (1918–1941) [O integraciji slavenskih i balkanskih naroda i kulture u teoriji i praksi (1918–1941)]*. Uvodno je izlaganje imao Ivan Ristić (Beograd): *Between Idealism and Political Reality: Kosta P. Manojlović's Ideas about the Yugoslav-Bulgarian Reconciliation and the South-Slav Unity in the Light of the Political and Cultural Relations Between the Two Countries in the 1920s [Između idealizma i političke realnosti: ideje Koste P. Manojlovića o jugoslavensko-bugarskom izmirenju i južnoslavenskom ujedinjenju u svjetlu političkih i kulturnih odnosa među dvjema državama 1920-ih godina]*. Nadovezale su se Ivana Vesić (Beograd) s temom *The Balkans as the Core of European Civilization? Kosta P. Manojlović's Collaboration with the Institute of Balkan Studies in Belgrade (1934–1941) [Balkan kao jezgra europske civilizacije? Suradnja Koste P. Manojlovića s beogradskim Balkanskim institutom (1934–1941)]* i Stefanka Georgieva (Stara Zagora) izlaganjem *The Idea of Slavic Cultural Unity in Bulgarian Musical Culture Between the Two World Wars [Ideja slavenskog kulturnog ujedinjenja u bugarskoj glazbenoj kulturi između dvaju svjetskih ratova]*.

Usljedila je sesija koja je sadržavala radove unutar teme *Concepts of Slavic and Balkan Cultural Heritage in the Interwar Music, Ethnography and Folklore Studies [Koncepti slavenske i balkanske kulturne baštine u međuratnim glazbenim, etnografskim i folklornim istraživanjima]*. Izlaganje Olge Pashine (Moskva) nosilo je naslov *From the History of Cultural Relations between the Slavic Nations: The Concert Tour of the Russian Singer of Tales Ivan Ryabinin in Serbia and Bulgaria (1902) [Iz povijesti kulturnih odnosa između slavenskih naroda: koncertna turneja ruskog narodnog pjevača Ivana Ryabinina u Srbiji i Bugarskoj (1902)]*. Slijedila su tri izlaganja koja su se bavila djelova-

njem Koste Manojlovića. Prvo je bilo izlaganje Srđana Atanasovskog (Beograd): *Kosta P. Manojlović and the Narratives on »Southern Serbia«* [Kosta P. Manojlović i narativi o »južnoj Srbiji«]. Danka Lajić Mihajlović (Beograd) izlagala je temu *Kosta P. Manojlović's Collection of Wax Plates at the Archive of the Institute of Musicology SASA as the Resource for Ethnomusicological Research* [Zbirka voštanih ploča Koste P. Manojlovića u arhivu Muzikološkog instituta SANU kao izvor za etnomuzikološka istraživanja], a Sanja Radinović (Beograd) i Milan Milovanović (Beograd) govorili su o temi *Kosta P. Manojlović's Collection of Folk Songs from Kosovo in the Audio Archive of the Faculty of Music in Belgrade* [Zbirka folklornih pjesama s Kosova Koste P. Manojlovića u fonoarhivu Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu]. Nadovezala se Marija Dumnić (Beograd) izlaganjem *Field Research of Folk Music in Urban Areas: Kosta P. Manojlović's Sound Recordings and Transcriptions at the Archive of the Institute of Musicology SASA* [Istraživanje folklorne glazbe na terenu u urbanim područjima: zvučni snimci i transkripcije Koste P. Manojlovića u arhivu Muzikološkog instituta SANU].

Sesija pod nazivom *Problems of Inter- and Intracultural Relations between Slavic and Balkan Countries: The Case of Singing Societies* [Problemi međukulturnih i unutar-kulturnih odnosa između slavenskih i balkanskih zemalja: slučaj pjevačkih društava] okupila je samo dva referata s obzirom na to da se najavljeno izlaganje Leona Stefani-je iz Ljubljane nije održalo. Biljana Milanović (Beograd) govorila je o temi *Kosta P. Manojlović's Contribution to the Foundation and Activities of the South-Slav Singing Union* [Doprinos Koste P. Manojlovića osnivanju i djelatnosti Južnoslovenskog pevačkog saveza], a izlaganje Nade Bezić (Zagreb) nosilo je naslov *Croatian Singing Union in the Crucial Decade 1924–1934 and its Relation with the South-Slav Singing Union* [Hrvatski pjevački savez u svom prijelomnom desetljeću 1924–1934 i njegov odnos prema Južnoslovenskom pevačkom savezu].

Četvrtu sesiju s naslovom *Church Music Studies and Pedagogy in Slavic and Balkan Countries: Practices, Strivings, Results* [Istraživanja crkvene glazbe i pedagogije u slavenskim i balkanskim zemljama: prakse, stremljenja, rezultati] otvorila su izlaganja o djelovanju i stvaralaštvu Koste Manojlovića: Ivana Perković (Beograd) i Biljana Mandić (Kragujevac): *Kosta P. Manojlović and the Teaching of Liturgical Singing* [Kosta P. Manojlović i podučavanje liturgijskog pjevanja]; Vesna Sara Peno (Beograd): *The Role of Kosta P. Manojlović in Constructing the Theory of »Belgrade« Church Chanting Manner* [Uloga Koste P. Manojlovića u stvaranju teorije o »beogradskom« načinu crkvenog pojanja] i Bogdan Đaković (Novi Sad): *The Church Choral Music of Kosta P. Manojlović Between the Quotation and Imaginary Church Folklore* [Crkvena zborna glazba Koste P. Manojlovića između citata i imaginarnog crkvenog folklor]. Tri daljnja referata zaokružila su navedenu temu: Katy Romanou (Nikozija): *Constantinos Psachos and the Introduction of the Constantinopolitan Practice and Aesthetics of Chanting in Athens* [Constantinos Psachos i uvođenje carigradske prakse i estetike pojanja u Atenu]; Natalia Viktorovna Mosyagina (Sankt Peterburg): *Stepan Vasilievich Smolensky (1848–1909) and the Saint Petersburg's School of Medieval Music Studies* [Stepan Vasilievich Smolen-

sky (1848–1909) i sanktpeterburška škola za proučavanje srednjovjekovne glazbe] i Ivan Moody (Lisabon): *Reenvisioning Tradition: Ideology and Innovation in Early XX-century Church Music in Serbia and Bulgaria [Preobražavanje tradicije: ideologija i inovacija u crkvenoj glazbi u Srbiji i Bugarskoj u ranom 20. stoljeću]*.

Posljednja je sesija okupila najviše izlagača, a naslov joj je bio *Art Music and Pedagogy: Outside of the Slavic and Balkan Sphere of Influence [Umjetnička glazba i pedagogija: izvan utjecaja slavenske i balkanske sfere]*. Izlagači su bili: Verica Grmuša (London): *Kosta P. Manojlović – The Oxford Years [Kosta P. Manojlović – oxfordske godine]*; Maja Vasiljević (Beograd): *Kosta P. Manojlović as the First Rector/Dean of Music Academy in Belgrade: The Challenges of Establishing an Institution of Higher Musical Education in the Kingdom of Yugoslavia [Kosta P. Manojlović kao prvi rektor/dekan Muzičke akademije u Beogradu: izazovi uspostave institucije višeg glazbenog obrazovanja u Kraljevini Jugoslaviji]*; Ivana Medić (Beograd): *From »Father Figure« to »Persona Non Grata«: Kosta Manojlović's Final Years [Od »očinske figure« do »persone non grata«: posljednje godine Koste Manojlovića]*; Ranka Gašić (Beograd): *Education of Serbian Students in Great Britain During and After the WWI as a Basis for Organising Anglophile Elite Societies in Belgrade [Obrazovanje srpskih studenata u Velikoj Britaniji tijekom i nakon Prvog svjetskog rata kao osnova za organiziranje anglofilskih elitnih društava u Beogradu]*; Predrag Đoković (Sarajevo): *Kosta P. Manojlović and Early Music: Echoes of the « Elizabethan Fever» in Serbia [Kosta P. Manojlović i rana glazba: Odjeci »elizabethanske groznice« u Srbiji]*; Biljana Đorić Francuski (Beograd): *On the Rivers of Babylon: The Early XX Century in Anglo-Serbian Relations [Na babilonskim rijekama: rano 20. stoljeće u anglo-srpskim odnosima]* i Aleksandar Vasić (Beograd): *Kosta P. Manojlović as a Contributor to the Magazines Muzika [Music] and Muzički glasnik [The Musical Herald] [Doprinosi Koste P. Manojlovića časopisima Muzika i Muzički glasnik]*.

Tijekom simpozija osvjetljena je svestranost Koste Manojlovića u širem kontekstu kao skladatelja, etnomuzikologa, pedagoga, glazbenoga pisca i organizatora glazbenog života i školstva. Naglasak je, sukladno temi simpozija, bio na Manojlovićevom dubokom uvjerenju u potrebu za južnoslavenskim ujedinjenjem. U raznim izlaganjima bilo je elemenata koji su doticali segmente hrvatske glazbene baštine, prije svega kroz kontakte između muzičara na južnoslavenskom području, pa će zbornik radova, koji je u pripremi, sigurno biti koristan i hrvatskoj muzikološkoj zajednici. Potpisnica ovog izvještaja otišla je na simpozij sa stanovitom zebnjom, s obzirom na to da je bila zamoljena da referira o vrlo osjetljivoj epizodi u povijesti Hrvatskog pjevačkog saveza koji se odupro pritisku iz Beograda da se pridruži Južnoslovenskom pevačkom savezu i izgubi svoju samostalnost. Pokazalo se, međutim, da je došlo vrijeme u kojemu se o tome može razgovarati, dapače, međusobno dopunjavati istraživanje rezultatima kolega iz susjedstva.

Nada BEZIĆ
Zagreb